

Hogeschool Rotterdam

Cluster Master Architectuur & Stedenbouw

Beperkte opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de twee bestaande masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw van de Hogeschool Rotterdam. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van Hogeschool Rotterdam is samengesteld. Het panel is in overleg met de Academie tot stand gekomen en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2014 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 8 en 9 mei 2014.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer prof. ir. W.H.J. van den Bergh (voorzitter, domeindeskundige)

De heer ir. J.P.F. Wingender (domeindeskundige)

De heer prof. dr. ir. P.J.V. van Wesemael (domeindeskundige)

Mevrouw ir. T. Broekmans (domeindeskundige)

De heer ing. R.H.B. Wienk (student-lid)

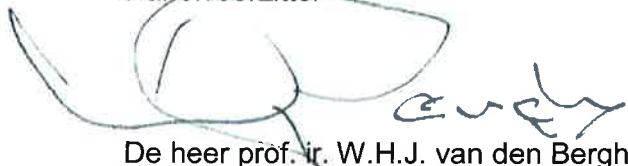
Mevrouw drs. P. Göbel, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2014*. Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstreekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 2 juli 2014

Panelvoorzitter

De heer prof. ir. W.H.J. van den Bergh

Panelsecretaris

Mevrouw drs. P. Göbel

Samenvatting

De hbo-masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw van de Academie van Bouwkunst (verder: Academie) van de Hogeschool Rotterdam zijn twee vierjarige, deeltijdopleidingen die in Rotterdam worden aangeboden. Het panel beoordeelt de kwaliteit van beide opleidingen als **goed**.

Beoogde eindkwalificaties

De masteropleiding Architectuur leidt studenten op voor het beroep van architect. De laatste jaren is de nadruk in dit beroep steeds meer op hergebruik, renovatie, duurzaamheid en leefbaarheid komen te liggen. De stedenbouwkundige houdt zich met stads- en landschapsontwikkelingen bezig. Bij stedenbouw heeft een verschuiving van grootschalige gebiedsontwikkeling naar binnenstedelijke ontwikkeling en stedenbouwkundige strategieën plaatsgevonden. Het ontwerpvakmanschap, ingebed in de professionele vakuitoefening en de maatschappelijke dimensie, staat centraal. Zij heeft daarom voor beide opleidingen de wettelijke eindkwalificaties (Wet op de architectentitel en Regeling Beroepservaringsperiode) met acht kwalificaties aangevuld. Afgestudeerden krijgen de titel Master of Architecture (MArch) of Master of Urbanism (MUrb).

De Academie was tot 2001 als zelfstandige instelling in Het Blaakse Bos gehuisvest. Door de ligging in de stad en door de beschikking over een eigen gebouw maakte de Academie letterlijk en figuurlijk deel uit van de culturele infrastructuur van Rotterdam. Het onderwijs van de Academie is sterk verbonden met de praktijk en de Rotterdamse samenleving. Het zichtbaar maken van het maatschappelijke profiel van de Academie kan (en gebeurt) op vele manieren, maar is volgens de academie moeilijker te realiseren door de locatie van de Academie en het gemis aan een eigen gebouw dat tevens gebruikt kan worden voor en door externe betrokken partijen. Bovendien denkt het panel dat de Academie haar profiel kan versterken door meer te halen uit de lectoraten, die ook een sterk maatschappelijk profiel kennen.

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel **voldoende**.

Programma

De opleidingen bestaan voor de helft uit een praktijkdeel en voor de andere helft uit een studiedeel. In het praktijkdeel moeten studenten alle fasen van het ontwerpproces meerdere malen doorlopen, van planvorming tot uitvoering. Hiervoor moeten studenten een werkplek bij een architectenbureau of een stedenbouwkundig bureau hebben.

In het studiedeel krijgen studenten ontwerponderwijs in de vorm van ateliers, theorieonderwijs in colleges en vaardighedenonderwijs in laboratoria. Studenten Architectuur volgen modules zoals Klein, Middelgroot en Grootschalig (woon/publiek) gebouw. Studenten Stedenbouw krijgen te maken met modules als Atlas en buurt, Ruimtelijke strategieën en Regio.

Daarnaast zijn er modules voor beide opleidingen gezamenlijk. In de moduleomschrijvingen staat duidelijk beschreven wat de inhoud, werkwijze, leeruitkomsten en toetsvormen van de module zijn. Het ontwerpvakmanschap, dat in de ateliers goed is ingevuld, kan volgens het panel ook in de laboratoria en colleges meer aan bod komen.

De Academie laat de maatschappelijke context onder andere via een thema in de programmaonderdelen terugkomen. Het huidige thema is Streetwise, de straat als sociale ruimte. Vanuit zo'n thema zoekt de Academie ook samenwerking met opleidingen in het buitenland, bijvoorbeeld in Berlijn. Het panel denkt dat de Academie de internationale context nog meer kan benutten door deze een vast onderdeel van het onderwijsprogramma te laten zijn. Ook de samenwerking met de lectoraten kan volgens het panel meer inhoud voor het onderwijs opleveren.

Studenten hebben veel keuzemogelijkheden in het programma. Ze kunnen zowel in september als in februari instromen en volgen dan de programmaonderdelen in een andere volgorde. In het tweede en derde jaar kunnen studenten kiezen uit een aanbod van beide opleidingen. De keuze van de Academie voor gemengde groepen pakt in de praktijk goed uit en wordt door alle partijen als positief ervaren. De docenten die het onderwijs verzorgen, zijn alle professionals uit de beroepspraktijk.

De opleiding ontvangt voor standaard 2 het oordeel **goed**.

Toetsing en resultaten

De Academie heeft een goed toetsstelsel ontwikkeld met toetsen die aansluiten bij de praktijk van de architect en de stedenbouwkundige. Voor het praktijkdeel maakt de student verslagen van en geeft hij presentaties over zijn werk tijdens drempelgesprekken. De Academie beoordeelt het praktijkdeel aan de hand van een checklist waarin de leerdoelen aan werkzaamheden zijn gekoppeld. Het panel heeft de indruk dat het praktijkdeel goed wordt uitgevoerd, maar de gewenste inpassing van het praktijkdeel in de wettelijk vereiste Beroepservaringsperiode vereist naar verwachting nog wel aanpassingen in de toetsing en verslaglegging, die professioneler zou kunnen. In het studiedeel moeten studenten ontwerpen maken die ze mondeling en visueel (panelen, maquettes) moeten toelichten. Verder maken studenten verslagen, essays en literatuurstudies. Het panel heeft ontwerpen en verslagen van studenten bekeken en is positief over de resultaten.

Het laatste jaar bestaat uit het afstuderen. Hier tonen studenten aan dat ze alle eindkwalificaties op masterniveau hebben gerealiseerd. Als voorbereiding op het afstuderen volgen studenten het atelier Afstudeeropgave, waarin ze een startdocument voor het afstuderen opstellen. Voor het afstudeerproject ontwikkelen studenten een architectonisch of stedenbouwkundig ontwerp en voorzien dat van de nodige documentatie. Een commissie van interne en externe deskundigen beoordeelt het ontwerp. Het panel heeft verschillende afstudeerprojecten bekeken en vindt de beoordeling positief. De afgestudeerden voldoen aan het beoogde masterniveau voor architect of stedenbouwkundige.

De opleiding ontvangt voor standaard 3 het oordeel **goed**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	9
2	Beoordeling	11
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	11
	Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	14
	Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	20
3	Eindoordeel over de opleiding	25
4	Aanbevelingen	27
5	Bijlagen	29
	Bijlage 1: Eindkwalificaties RAvB masteropleiding Architectuur & Stedenbouw	31
	Bijlage 4: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	41
	Bijlage 5: Bezoekprogramma	47
	Bijlage 6: Bestudeerde documenten	53
	Bijlage 7: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	57
	Bijlage 8: Verklaring van volledigheid en correctheid	59

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	Master Architectuur Master Stedenbouw
2. Registratienummer opleiding in CROHO	44336 (MArch) 44338 (MUrb)
3. Oriëntatie en niveau	Hbo-master
4. Aantal studiepunten	240 EC
5. Afstudeerrichting(en)	-
6. Variant(en)	Deeltijd
7. Locatie(s)	RDM Campus
8. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	Vorige visitatie: 27 en 28 maart 2008 Besluit NVAO: 28 juli 2009
9. Code of conduct	getekend

Administratieve gegevens van de instelling

10. Naam instelling	Hogeschool Rotterdam
11. Status instelling	Bekostigd
12. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

Rendement

Definitie: Het aandeel van het totaal aantal voltijd masterstudenten dat het masterdiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

Masteropleiding Architectuur Croho-nummer 44336

Studiejaar	2006	2007	2008
Rendement opleiding (dt)	8,8%	11,1%	8,8%

Bron: HRS-BMI Master Cockpit studierendement

Masteropleiding Stedenbouw Croho-nummer 44338

Studiejaar	2006	2007	2008
Rendement opleiding (dt)	14,3%	23,1%	0,0%

Bron: HRS-BMI Master Cockpit studierendement

Toelichting

De kengetallen zijn afkomstig van de Hogeschool Rotterdam (BMI rapportages).

In onderstaande tabel zijn kengetallen per instroomcohort (instroom, uitval, diploma's) genoteerd die voor het inzichtelijk maken van het rendement van belang zijn voor zowel de opleidingen Architectuur en Stedenbouw afzonderlijk, als voor de RAVB als geheel.

Schets van de opleiding

De Rotterdamse Academie van Bouwkunst (verder: Academie) maakt deel uit van het Instituut voor de Gebouwde Omgeving (IGO) van de Hogeschool Rotterdam. Naast de masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw biedt dit instituut verschillende bacheloropleidingen aan, waaronder Bouwkunde en Ruimtelijke Ordening & Planologie. De IGO-opleidingen profileren zich ten opzichte van andere instituten van de Hogeschool Rotterdam door te focussen op duurzame ontwikkeling van grootstedelijke conglomerationen in deltagebieden.

De Academie biedt de masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw in deeltijd aan. Beide opleidingen duren vier jaar. Studenten kunnen zowel in september als in februari aan de studie beginnen.

2 Beoordeling

Dit hoofdstuk beschrijft per standaard van het NVAO-beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies van het visitatiepanel. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3, de aanbevelingen in hoofdstuk 4. In dit rapport wordt een cluster van twee opleidingen beoordeeld. Daar waar deze opleidingen zich van elkaar onderscheiden, wordt dit in de tekst aangegeven.

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De eindkwalificaties van de masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw zijn gebaseerd op de startkwalificaties voor de beginnend beroepsbeoefenaar. Deze startkwalificaties zijn vastgelegd in de Wet op de architectentitel (WAT) en Nadere regeling uit 2006. De nationale wetgeving is gerelateerd aan de Europese Architectenrichtlijn (EEG85/384). In de WAT ligt het masterniveau dat de opleidingen moeten realiseren, vast. Dit niveau is gerelateerd aan de Dublin-descriptoren. De Regeling Beroepservaringsperiode van het Bureau Architectenregister biedt de kaders voor de beroepskwalificaties die studenten in het praktijkdeel van de opleidingen moeten behalen.

Sinds september 2013 werkt de Academie voor beide opleidingen met een lijst van beroepskwalificaties voor vakmanschap en beroepshouding (bijlage 1) waarin de opleidingsspecifieke eindkwalificaties in zes geïntegreerde eenheden zijn gebundeld: vakmanschap:

- onderzoek & analyse
- ruimtelijk ontwerpen
- communiceren

beroepshouding:

- omgevingsgerichtheid
- organiseren & sturen
- reflecteren

De Academie heeft deze kwalificaties op vijf beheersingsniveaus beschreven met de bijbehorende prestatie-indicatoren (zie bijlage 2). In de programmaonderdelen wordt aangegeven aan welke kwalificaties wordt gewerkt en in welke leerdoelen ze zijn uitgewerkt. Hoewel deze uitwerkingen nog wel verschillen vertonen, is het panel positief over de transparantie en duidelijkheid.

Afgestudeerden krijgen de titel MArch (Master of Architecture) of MUrb (Master of Urbanism) en kunnen zich inschrijven in het register van het Bureau Architectenregister. Op grond hiervan hebben zij binnen de Europese Gemeenschap het recht van vrije vestiging.

Het beroep van architect heeft de laatste jaren een aantal ontwikkelingen doorgemaakt. De nadruk is meer op hergebruik, renovatie, duurzaamheid en leefbaarheid komen te liggen. Verder neemt het aantal beperkte opdrachten toe en spelen het kosteneffectief handelen en risicobeheersing een steeds grotere rol. Deze veranderingen vragen om aanscherping van de zakelijke, ondernemende, dienstverlenende en communicerende vaardigheden en de samenwerkingsvaardigheden.

Ook het beroep van stedenbouwkundige ondergaat een aantal veranderingen. De opgave verschuift van grootschalige gebiedsontwikkeling naar verbetering van de bestaande stad. De nadruk komt meer te liggen op het ontwikkelen van slimme, kleinschalige stedenbouwkundige strategieën en interventies. Het tactisch-operationele niveau komt dus meer centraal te staan: in tijd en ruimte afgebakende projecten. Projecten zullen op strategisch niveau beoordeeld worden op hun waarde voor de stad, passend in het grotere geheel en de langere termijn.

De zes Academies voor Bouwkunst in Nederland onderscheiden zich van elkaar door elk het accent te leggen op de ruimtelijke problemen en kansen van hun regio met de daarbij behorende internationale aspecten. De Academie in Rotterdam legt de focus op een in de professionele vakuitoefening verankerd, maatschappelijk ingebed ontwerpvakmanschap. Om vakbekwame en maatschappelijk bewuste architecten en stedenbouwkundigen op te leiden, legt de Academie een basis van kennis en beheersing van methoden en technieken en de daarbij behorende instrumenten van ontwerp en ontwerponderzoek. Volgens de Academie moet de combinatie van een open, kritische en onderzoekende houding en omgevingsgerichtheid de studenten in staat stellen het vakmanschap bewust in te zetten. Studenten leren zo om de maatschappelijke opgaven bewust tegemoet te treden en een bijdrage aan de oplossing ervan te leveren (Kritische Reflectie, p. 10).

De Rotterdamse regio en de maatschappelijke opgaven komen in het programma terug bijvoorbeeld via het thema Streetwise (zie standaard 2). Uit de gesprekken met het management en met de docenten bleek dat de locatie waar de Academie is gevestigd, als een belemmering wordt ervaren om het maatschappelijke profiel goed vorm te geven. De Academie was tot 2001 nog als een zelfstandige instelling was gehuisvest in Het Blaakse Bos. Door de ligging in de stad én de beschikking over een eigen gebouw maakte de Academie letterlijk en figuurlijk deel uit van de culturele infrastructuur. Het onderwijs van de Academie is sterk verbonden met de praktijk en de Rotterdamse samenleving. Het zichtbaar maken van het maatschappelijke profiel van de Academie kan (en gebeurt) op vele manieren, maar is volgens de Academie moeilijker te realiseren door de locatie van de Academie en het gemis aan een eigen gebouw dat tevens gebruikt kan worden voor en door externe betrokken partijen. Het panel heeft de overtuiging dat de excentrische ligging dat nog verder compliceert. Bovendien denkt het panel dat de Academie haar profiel kan versterken door meer te halen uit de lectoraten, die ook een sterk maatschappelijk profiel kennen.

De maatschappelijke rol blijkt ook uit de acht eindkwalificaties die de Academie aan de wettelijke eindkwalificaties heeft toegevoegd (zie bijlage 1). Zij wil namelijk het ruimtelijk vormgevend vermogen van architecten of stedenbouwkundigen (ontwerpen) meer tot uitdrukking laten komen, ook in een multidisciplinaire setting. Daarnaast hebben de internationale dimensie en de onderzoekscomponent in de toegevoegde kwalificaties een prominenter plaats gekregen, evenals kwalificaties voor het functioneren als professional in een maatschappelijke context.

De academiedirecteur en de opleidingscoördinatoren vormen samen de curriculumcommissie. Deze commissie is verantwoordelijk voor de bijstelling van het opleidingsprofiel en de eindkwalificaties, en voor de doorwerking in de programmaonderdelen. Zij overlegt hierover onder andere met de beroepenveldcommissie die naar aanleiding van de vorige visitatie in 2009 is ingesteld. De Academie heeft veel contact met externe partijen uit het werk- en opleidingsveld om ervoor te zorgen dat de eindkwalificaties actueel blijven:

- Landelijk Overleg Bouwkunst Opleidingen (LOBO)
- Landelijk overleg masteropleidingen Stedenbouw
- Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten (BNA)
- Beroepsvereniging van Nederlandse Stedebouwkundigen en Planologen (BNSP)
- Bureau Architectenregister
- Landelijk overleg coördinatoren beroepspraktijk
- Beroepenveldcommissie Academie

Verder is de Academie lid van de European Association of Architectural Education (EAAE).

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de Academie de wettelijk vereiste eindkwalificaties op een goede manier heeft aangevuld met eigen eindkwalificaties om de dimensies van ruimtelijk vormgevend vermogen, internationalisering en onderzoek, en maatschappelijke context zichtbaarder te maken. Het vereiste masterniveau blijkt uit de inbedding van de eindkwalificaties in de startkwalificaties zoals vastgelegd in de WAT.

De Academie legt de nadruk op de inbedding in de regio Rotterdam en de daarbij behorende maatschappelijke opgaven. Het panel vindt de keuze voor deze profilering vanzelfsprekend om studenten te leren maatschappelijke opgaven bewust tegemoet te treden en oplossingen te zoeken. Het panel ziet echter ook dat het profiel nog niet optimaal is uitgewerkt. De regionale, maatschappelijke opgave is nog niet echt in het afstudeerwerk van studenten zichtbaar (zie bij standaard 3), en de doorwerking in de programmaonderdelen (zie bij standaard 2) heeft het afgelopen jaar pas een begin gekregen.

Het panel is van mening dat de excentrische locatie een belangrijk belemmering vormt voor de wens om midden in de samenleving te staan en daarmee voor de maatschappelijke inbedding van de Academie in Rotterdam. Deze laatste constatering heeft meegewogen in het oordeel van het panel.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Bevindingen

De nominale studieduur van de opleidingen Architectuur en Stedenbouw is vier jaar (240 EC). De programma's bestaan uit een studiedeel (30 EC per jaar) en een praktijkdeel (30 EC per jaar), zoals in bijlage 3 schematisch is weergegeven. In de opleidingen staan ontwerpvaardigheid, maakbaarheid bij Architectuur en uitvoerbaarheid bij Stedenbouw, en maatschappelijke relevantie centraal. Het eerste jaar bestaat uit een verplicht programma, waarin de ateliers voor beide opleidingen verschillen en de colleges en laboratoria gemeenschappelijk zijn, om een inhoudelijke basis te leggen. In het tweede en derde studiejaar kiezen studenten uit programmaonderdelen van beide opleidingen. De groepen zijn gemengd, zowel wat studiejaar als wat opleiding betreft. Het vierde jaar is geheel bestemd voor het afstuderen.

Inhoud van het programma

De Academie gaat voor het praktijkdeel uit van de eisen die het Bureau Architectenregister heeft geformuleerd op basis van de beschrijving van de tweejarige beroepservaringsperiode (BEP) in de WAT. Studenten moeten daarom werk verrichten op een werkplek die relevant voor de opleiding is: architectenbureau of stedenbouwkundig bureau of stedenbouwkundige dienst. De werkplek moet het mogelijk maken om alle fasen van bouw-, uitvoerings-, plannings- en ontwerpproces met elkaar in verband te brengen en praktijk- en beroepservaring op te doen. Praktijkervaring betekent dat de student kennis maakt met alle facetten van het planvormings- en uitvoeringsproces: opdrachtverlening, ontwerp, project- en bouwvoorbereiding, uitvoering en algemene zaken als recht en regelgeving, bureauorganisatie en samenwerken, overleggen, onderhandelen en dergelijke. Bij de beroepservaring gaat het om initiëren, ontwikkelen, analyseren en interpreteren van kennis, inzichten en vaardigheden. De student moet deze aspecten in gedrag en houding laten zien.

Bij een 32-urige werkweek wordt nominaal 20 uur (42 weken per jaar) als leer- en ervaringstraject aangemerkt. Tijdens het startgesprek bespreekt de opleidingscoördinator de kwaliteit van de werkplek met de student. Bij de beoordeling (zie ook standaard 3) kijkt de opleiding naar de aard en het niveau van de werkzaamheden, de werksituatie, de individuele ontwikkeling en het aantal gewerkte uren.

In het studiedeel onderscheidt de Academie verschillende inhoudelijke trajecten:

1. In het *ontwerponderwijs* staat het vakmanschap en de maatschappelijke inbedding daarvan centraal: het ontwerpen met een disciplinegebonden instrumentarium, gesteund door kennis van de eigen discipline en van aangrenzende disciplines. De opgaven hebben betrekking op de architectonische praktijk (A) en de stedenbouwkundige praktijk (S), maar kunnen ook beide werkerreinen omvatten (A+S). Het ontwerponderwijs vindt plaats in ateliers en kent de categorieën: Klein gebouw I en II (A), Atlas en buurt (S), Middelgroot en grootschalig woongebouw (A), Middelgroot en grootschalig publiek gebouw (A), Ensemble I en II (A+S), Ruimtelijke strategieën (S) en Regio (S). De Winterworkshops, waar de beroepskwalificaties organiseren en sturen explicieter aan bod komen, en het afstudeerproject vallen ook onder het ontwerponderwijs.
2. Het *theorieonderwijs* wordt in colleges aangeboden. De Academie onderscheidt vier categorieën: Geschiedenis & theorie, Disciplinegebonden, Disciplineoverschrijdend en Beroepsgelateerd. In het eerste jaar komen alleen de eerste twee categorieën aan bod, bijvoorbeeld Architectuur- en Stedenbouwgeschiedenis en Typologie & Morfologie. In de hoofdfase staan ook de andere categorieën op het programma, zoals Ontwerp & Sociologie en Design & Sustainability. De kennis die studenten opdoen, is mede ondersteunend voor de ontwerpogaven in de ateliers, zoals Gebouweconomie, Planeconomie of Ontwerpend onderzoek.
3. Het *vaardighedenonderwijs* krijgt vorm in de laboratoria die zijn onderverdeeld in Onderzoek, Communicatie en Reflectie. De eerst twee komen in het eerste jaar aan bod in Materiaal & Ruimte en Ontwerpanalyse, Schetsen en Presenteren. De reflectielaboratoria zijn in de hoofdfase opgenomen, bijvoorbeeld Ontwerpmanagement en Portfolio. Communicatieve vaardigheden zijn direct verbonden met de ontwerpogaven in de ateliers (bijvoorbeeld Visualisatie – Ideeënnoterend en Maquette). De andere vaardigheden zijn ondersteunend voor de ontwerpogaven.

De Academie heeft een Body of Knowledge and Skills opgesteld waarin de inhoud van het studiedeel en het praktijkdeel aan de beroepskwalificaties wordt gerelateerd. De moduleomschrijvingen maken duidelijk wat de inhoud, opgave, werkwijze, literatuur, leeruitkomsten, afrondings- en beoordelingswijze, beoordelingscriteria en eindkwalificaties van een module zijn. De beschrijvingen zijn duidelijk en inzichtelijk voor studenten. Wel merkt het panel op dat er verschillen in diepgang van de beschrijvingen bestaan. Het panel vindt dat het programma inhoudelijk alles biedt wat de toekomstige architect en stedenbouwkundige nodig heeft.

Het panel is positief over de wijze waarop de Academie het afgelopen jaar de maatschappelijke context in de programmaonderdelen heeft opgenomen. Vanuit het thema Streetwise moeten studenten ontwerp opdrachten uitvoeren en onderzoek doen naar de straat als sociale ruimte. Het thema komt in twee ontwerp ateliers, drie collegereeksen, drie onderzoekslaboratoria, de Winterworkshop en in een aantal lezingen terug. Actuele, maatschappelijke kwesties staan op de agenda, zoals duurzaamheid (Sun Lab), hergebruik (Rehab) en de omgang met bijvoorbeeld voedsel-, afval- en energiestromen (Het Metabolisme van Rotterdam).

De curriculumcommissie bewaakt de inhoud van de opleidingsprogramma's vanuit de inhoudelijke koersbepaling en het inhoudelijk profiel. De opleidingscoördinatoren controleren of de inhoud van de programmaonderdelen overeenkomt met de Body of Knowledge and Skills. Inhoudelijke keuzes voor het programma worden aan de beroepenveldcommissie voorgelegd. Feedback op inhoud en vorm van het programma krijgt de Academie van de opleidingscommissie, het studentenoverleg en uit evaluaties. De uitkomsten worden gebundeld in een evaluatiedossier dat de basis voor verbeteringen vormt. Het panel heeft uit de gesprekken vernomen, dat dit systeem goed werkt.

Voor het vakmanschap van de architect of stedenbouwkundige is het van belang dat deze over onderzoeksvaardigheden beschikt, zoals ook blijkt uit de wettelijke eindkwalificaties (zie bijlage 1). Het gaat primair om onderzoekend ontwerpen (Research for Design) en ontwerpend onderzoek (Research by Design). Onderzoek dat ten dienste staat van het ontwerp komt in alle ateliers aan bod, maar ook in laboratoria als Typologie Research, Kijken & Noteren, en Urban Fieldwork. Onderzoek waarbij het ontwerp als onderzoeksinstrument wordt ingezet, is terug te vinden in ateliers zoals Het Metabolisme van Rotterdam en in het laboratorium Ontwerpend Onderzoek. Het panel geeft de verwachting dat met dit curriculum het ontwerp vakmanschap ook in de afstudeerprojecten zichtbaarder zal worden (zie standaard 3). Wel zou er bij de opleiding stedenbouw nog meer aandacht voor ontwerpen voor de openbare ruimte en landschapsarchitectuur mogen zijn.

De Academie werkt samen met het lectoraat Sustainable Architecture and Urban (Re)Design (onderdeel van het kenniscentrum Sustainable Solutions). Een opleidingscoördinator is als onderzoeker verbonden aan het lectoraat en afgelopen jaar hebben twee studenten een deeltijdaanstelling bij het lectoraat gehad. Als resultaat wordt ten minste één atelier in samenwerking met het lectoraat georganiseerd.

De zes Academies voor Bouwkunst hebben afgelopen jaar het lectoraat Future Urban Regions ingesteld. De komende vier jaar kunnen studenten werken aan een aantal actuele, ruimtelijke ontwerp opgaven op lokaal en regionaal niveau. De Academie verbindt ieder jaar minimaal één ontwerp atelier aan dit lectoraat. Dit jaar is dat het stedenbouwatelier Het Metabolisme van Rotterdam. Het panel constateert dat de eerste aanzetten goed zijn, maar de doorwerking van beide lectoraten kan nog meer vorm krijgen. Er liggen voldoende kansen voor verdere kruisbestuiving.

Aangezien het werkkterrein van afgestudeerden zich niet tot Nederland beperkt, heeft de Academie de internationale context in het programma opgenomen. Minimaal één atelier bevat een in het buitenland gesitueerde opgave. Hiervoor werkt de Academie samen met buitenlandse architectuur- en stedenbouwoopleidingen, zoals met de Technische Universität Berlin voor het atelier Streetwise. In het programma worden bewust Engelstalige ateliers en collegereeksen opgenomen. Daarnaast bevat de literatuurlijst Engelstalige literatuur. Elk jaar organiseert de Academie een studiereis in of buiten Europa. Het panel zou graag zien dat de Academie de mogelijkheden op dit gebied nog meer benut.

Vormgeving van het programma

De Academie beschouwt het studeren als een activiteit waarbij studenten actief bouwen aan een samenhangend bestand van kennis, inzichten en vaardigheden om tot een adequaat beroepsmatig gedrag te komen. Zij gaat hiervoor uit van het didactisch concept *learning by doing*. Studenten worden erop uitgestuurd om te verkennen, onderzoeken, testen, oefenen, aan te leren, af te leren, vragen te stellen, verschillen en overeenkomsten te zoeken, en samenhang aan te brengen. Door de combinatie van werken en leren (concurrent model) doen studenten gedurende de gehele opleiding gelijktijdig vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, en praktijk- en beroepservaring op.

De Academie hanteert de volgende werkvormen:

- ateliers: een leeromgeving met ontwerp- of projectteams met zes tot twaalf deelnemers;
- colleges: hoor-, discussie- en werkcolleges met zes tot zestien deelnemers (werkcollege) of zes tot veertig deelnemers (hoorcollege);
- laboratoria: leeromgeving voor het ontwikkelen van ambachtelijke technieken en vaardigheden met zes tot zestien deelnemers;
- winterworkshop: gedurende een week werken studenten in groepsverband aan een actuele ontwerpogave;
- extra-curriculaire activiteiten in de vorm van studiereizen, workshops, prijsvragen en symposia;
- afstuderen (zie standaard 3).

De Academie kent de laatste jaren tamelijk wisselende aantallen instromende studenten. Met name de instroom bij Stedenbouw is beperkt (afgelopen jaar tien studenten). De Academie kent twee instroommomenten: september en februari. Daarnaast stopt een flink aantal studenten voortijdig met de studie of onderbreekt de studie voor enige tijd in verband met privéomstandigheden of drukte op het bureau waar ze werken. Deze omstandigheden vragen de nodige flexibiliteit in de programmering van het onderwijs. Het werken met gemengde groepen blijkt in dit licht productief.

Het panel is van mening dat het model waarin met gemengde groepen studenten wordt gewerkt een positieve, toegevoegde waarde voor studenten heeft, zeker nu de studentenaantallen wat laag zijn.

Uit alle gesprekken is gebleken dat de leereffecten voor studenten groot zijn: jongerejaars leren van ouderejaars, ouderejaars leren hun verantwoordelijkheid nemen, stedenbouwkundigen leren van architecten en omgekeerd, en iedereen leert van de praktijkervaringen van de anderen. De kleinschaligheid lijkt de opleidingen in eerste instantie kwetsbaar te maken, maar de persoonlijke omgang, gebaseerd op vertrouwen en respect, laat juist een vitaliteit zien waarmee de Academie zich volgens het panel meer zou kunnen profileren.

Instromende studenten beschikken meestal over een bachelor Built Environment met een minor Architectuur of Stedenbouw. De minor Architectuur wordt op de Academie verzorgd, de minor Stedenbouw bij de bacheloropleidingen. Studenten met bijvoorbeeld een opleiding Beeldende Kunst volgen voorafgaand aan de studie een voorbereidend technisch programma. In een startgesprek beoordelen de opleidingscoördinatoren of de student over de beginkwalificaties beschikt, een adequate werkplek heeft en voldoende ontwikkelpotentieel heeft. Het panel adviseert de Academie om te proberen de instroom van studenten positief te beïnvloeden door bijvoorbeeld de minoren op de RDM Campus te verzorgen met een door de Academie ingevuld programma. Niet alleen kan de Academie zo de inhoudelijke aansluiting op de opleidingen optimaliseren, ook de kennismaking met de campus en het eigen gebouw kunnen een positief effect op de aantallen studenten hebben.

Tijdens de studie heeft de opleidingscoördinator elk jaar een voortgangsgesprek met een student. Aan het eind van ieder studiejaar vinden drempelgesprekken met studenten plaats, waarbij de student een portfoliopresentatie geeft met producten uit studie en praktijk. Bij deze presentatie zijn één of twee coördinatoren en enkele externe critici aanwezig. De opleidingscoördinator brengt twee maal gedurende de opleiding een bezoek aan het bureau waar de student werkt. Hoewel het bureaubezoek volgens studenten en afgestudeerden wel vaker mag plaatsvinden, zijn ze verder tevreden over de begeleiding.

Personeel

De Academie werkt met een beperkte, vaste kern: de staf. Daaromheen zit een schil van regelmatig terugkerende docenten en een buitenste schil van docenten met een lossere arbeidsrelatie. De staf bestaat uit de directeur, de opleidingscoördinatoren, de coördinatoren voor de externe activiteiten en de coördinator logistiek/communicatie & PR. De Academie laat in een overzicht van docenten en coördinatoren zien dat zij allemaal een masteropleiding hebben gevolgd en daarnaast allemaal werkzaam zijn in de beroepspraktijk of aan een universiteit. Bij de werving van docenten legt de Academie de nadruk op actuele, vakinhoudelijke en beroepsmatige expertise in relatie tot de opgaven en thema's.

Over de inhoudelijke invulling van de verschillende studieonderdelen vindt overleg tussen coördinator en docent plaats. Uit de gesprekken heeft het panel vernomen dat sommige onderdelen door combinaties van docenten en coördinatoren worden verzorgd waardoor de inhoudelijke afstemming met andere studieonderdelen naadloos verloopt. Het panel doet de suggestie aan de Academie om meer van dergelijke inhoudelijke aansluitingen te zoeken door bijvoorbeeld voorafgaand aan een periode met alle docenten gezamenlijk te overleggen.

De Academie legt de nadruk op de vakinhoudelijke kennis van docenten. Alle docenten krijgen daarom specifieke, didactische ondersteuning van de verantwoordelijke opleidingscoördinator die altijd didactisch geschoold is. Daarnaast is er een reader met didactische adviezen en handreikingen beschikbaar. Het panel heeft vastgesteld dat de Academie een docentencorps heeft met de gewenste expertise en beroepservaring.

Voorzieningen

De Academie is sinds 2009 gehuisvest op de HR-locatie RDM Campus, middenin het havengebied op Heijplaat. Het onderwijs voor beide opleidingen wordt verzorgd in het oude hoofdkantoor, dat tevens dienst doet als congrescentrum. Hoewel de lokalen niet specifiek voor ontwerponderwijs zijn ingericht, voldoen de ruimtes goed. Er is een centrale ontmoetingsruimte die tevens als expositieruimte voor atelier- en afstudeerwerk fungeert. Er is een eigen mediatheekvoorziening en een restaurant. Studenten kunnen met een pasje ongelimiteerd van de atelierwerkplaats gebruik maken. Daarnaast kunnen studenten gebruik maken van de nabij gelegen werkplaatsen van de hogeschool, hoewel deze niet altijd geopend zijn (niet 's avonds en niet in het weekend).

Tijdens het bezoek heeft het panel diverse geluiden over de locatie van de Academie vernomen (zie ook standaard 1). Studenten en docenten zijn redelijk tevreden over de faciliteiten op de locatie, maar de meningen over de bereikbaarheid lopen sterk uiteen. Het panel begrijpt dat in de ideale situatie de Academie zou beschikken over een eigen voor dit onderwijs geschikte locatie in het centrum van Rotterdam. Zij staat dan middenin de samenleving en kan deel uitmaken van de culturele infrastructuur. Wanneer een dergelijke optie niet haalbaar is, denkt het panel dat de Academie zou kunnen streven naar een optimale situatie in 'splendid isolation'. De campusvorm en ook de overnachtingsmogelijkheden voor studenten zijn al aanwezige bouwstenen. Voor de verdere optimalisering zou de Academie meer dan nu het geval is over een 'eigen huis' moeten beschikken waaruit haar eigenheid kan blijken. De faciliteiten kunnen ook nog beter op de studenten Architectuur en Stedenbouw worden afgestemd. De beschikbare ruimte op de kades en in de loodsen biedt bijvoorbeeld mogelijkheden voor het maken van mockups, maquettes en tentoonstellingen.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de Academie twee goede, nauw met elkaar verbonden opleidingsprogramma's heeft ontwikkeld. De ateliers, laboratoria en colleges zijn goed vormgegeven en sluiten inhoudelijk aan bij de eindkwalificaties. De ingezette lijn van ontwerpvakmanschap in de ateliers kan nog zichtbaarder worden gemaakt in de laboratoria, colleges en uiteindelijk ook in het afstuderen. Dit geldt ook voor de doorwerking van de lectoraten. Het panel waardeert de keuzemogelijkheden voor studenten in de hoofdfase, waardoor ze zich kunnen profileren, specialiseren en/of verbreden. De keuze van de Academie voor gemengde groepen pakt in de praktijk goed uit en wordt door alle partijen als positief ervaren. De docenten die het onderwijs verzorgen, zijn alle professionals uit de beroepspraktijk. De nadruk ligt bij docenten op hun inhoudelijke expertise. Zij krijgen daarom didactische ondersteuning op maat.

De eisen aan de werkplek van de student zijn helder. Het panel is het met afgestudeerden eens dat het voor de Academie nuttig kan zijn om intensievere contacten op te bouwen met de bureaus, waar de studenten werken. Dat betekent tegelijkertijd dat de Academie nog intensiever de professionele ontwikkeling van de student kan monitoren, wat een belangrijk argument kan zijn om deze ervaring als vrijstelling voor de beroepservaringsperiode van het Bureau Architectenregister te laten gelden.

In standaard 1 heeft het panel de excentrische locatie in de overwegingen meegenomen. In deze standaard wil het panel benadrukken dat de faciliteiten waarover studenten en docenten kunnen beschikken, goed zijn.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen en dan vooral het goede, inhoudelijke programma, de doortimmerde vormgeving en de positieve uitwerking van het didactisch concept met gemengde groepen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Toetsing

Het systeem van toetsen en beoordelen is in het Toets- & Examenplan beschreven. Dit plan bevat per opleidingsonderdeel een beschrijving van de beoordelingskaders, de toets- en beoordelingswijze, toetsvormen, beoordelingscriteria en beoordelaars. In de Body of Knowledge and Skills is een schematisch overzicht opgenomen van alle programmaonderdelen, de beroepskwalificaties en de beoogde leeruitkomsten. In de modulebeschrijvingen zijn de leeruitkomsten, toetsvormen en beoordelingscriteria beschreven.

Het praktijkdeel en het studiedeel worden als volgt getoetst:

- *Praktijkdeel*: studenten krijgen feedback op hun werkzaamheden in het praktijkdeel tijdens het bureaubezoek en tijdens de jaarlijkse, individuele voortgangsgesprekken. Summatieve toetsing vindt plaats tijdens de groepsgewijze drempelgesprekken. De beoordeling is gebaseerd op de presentaties in woord en beeld van werk en studie, op de praktijkformulieren en op het Verslag Studie & Praktijk aan het begin en het eind van het afstuderen. De Academie beoordeelt de inhoudelijke kwaliteit en de omvang van de werksituatie, en de mate waarin de student zich als professional heeft ontwikkeld.

De Academie heeft een checklist opgesteld voor de beoordeling van het praktijkdeel van de architect en van de stedenbouwkundige waarin de leerdoelen aan werkzaamheden zijn gekoppeld. Het panel vindt deze checklisten goed uitgewerkt en hanteerbaar;

- *Atelier*: het ontwerp wordt tussentijds en aan het eind mondeling en visueel (panelen, maquettes en/of andere media) door de student toegelicht en beoordeeld door één of twee coördinatoren en één of twee externe deskundigen;
- *Colleges*: de kennis van studenten wordt getoetst door middel van referaten, presentaties, discussies, praktijkgerelateerde opdrachten of verslagen. Studenten kunnen ervoor kiezen om onderdelen verzwaaard af te ronden in aansluiting op bijvoorbeeld een gekozen specialisatie;
- *Laboratoria*: tijdens de laboratoria vindt continu formatieve toetsing en beoordeling van product en proces plaats. De summatieve toetsing bestaat uit een mondelinge (debat, presentatie, discussie), visuele (maquettes, tekening, diagrammen, portfolio) of schriftelijke presentatie (essay, literatuurstudie);
- *Winterworkshop*: tussen- en eindproducten worden per groep en individueel beoordeeld.

Het panel heeft een overzicht aangetroffen waarin voor de zes beroepskwalificaties indicatoren op vijf niveaus zijn uitgewerkt (zie ook standaard 2 en bijlage 2). Dit overzicht wordt bij de beoordeling gebruikt, waardoor kan worden aangegeven op welk niveau de student heeft gepresteerd (rubrics). Volgens de docenten die het panel heeft gesproken, is dit overzicht niet alleen handig in het gebruik, maar staat het ook garant voor een objectievere beoordeling. Het panel heeft diverse producten en ontwerpen van studenten ingezien en stelt vast dat het niveau en de beoordelingen in orde zijn. Bij de verslagen van het praktijkdeel viel het panel het verschil in reflectievaardigheid op. Ook was niet altijd duidelijk welke rol en verantwoordelijkheden studenten in de praktijkprojecten van het bureau waar de student werkzaam is, hebben, hoewel dat volgens de Academie in de gesprekken snel duidelijk wordt. Om de professionele ontwikkeling nog scherper zichtbaar te maken, zouden strengere eisen aan de verslaglegging van het praktijkdeel gesteld kunnen worden. Verdere formalisering van deze beroepservaring in het praktijkdeel van de studie kan volgens het panel, een pluspunt voor de opleiding worden. Dit kan wellicht ook de gewenste vrijstelling bij het Bureau Architectenregister opleveren.

De curriculumcommissie legt per programmaonderdeel de hoofdlijnen voor de toetsing vast. Opleidingscoördinator en docent(en) overleggen over de toetsvorm en het toetsproduct op basis van de leeruitkomsten en de beoordelingscriteria. Bij colleges en laboratoria is de individuele docent verantwoordelijk voor de toetsing en beoordeling. Bij de eindpresentaties van de ateliers beoordelen de atelierdocenten het proces en het product, en de externe deskundigen vooral het product. De opleidingscoördinatoren beoordelen ook het eindproduct en het proces, maar dan in het licht van de totale ontwikkeling van de student.

De opleidingscoördinator vertaalt de kwalitatieve oordelen van docenten en experts naar een cijfer. Bij de Winterworkshop beoordelen de begeleidende opleidingscoördinatoren het proces en het eindproduct. Het praktijkdeel wordt tijdens de drempelgesprekken beoordeeld door een commissie bestaande uit opleidingscoördinatoren en externe critici.

Er is één examencommissie voor beide opleidingen die tevens de taken van de toetscommissie vervult. De examencommissie verleent vrijstellingen en controleert of het toets- en examenplan overeenkomt met het toetsbeleid. Na afloop van een onderwijsperiode onderzoekt deze commissie de kwaliteit van een aantal toetsen, het niveau van afstudeerprojecten en de beroepsuitoefening van het praktijkdeel. De curriculumcommissie evalueert twee maal per jaar de eindbeoordelingen van ateliers, colleges en laboratoria.

Gerealiseerde eindkwalificaties

Het afstudeertraject bestaat uit het atelier Afstudeeropgave en het afstudeerproject. De praktische zaken rondom het afstuderen heeft de Academie in de handleiding *Informatie over (de procedure van) het afstuderen* vastgelegd. Het atelier Afstudeeropgave duurt twee maanden, waarin de student het Startdocument Afstuderen schrijft en presenteert bij de eerste peiling (go/no go). Dit document bevat de afstudeeropgave, het werkplan en een indicatie van de geambieerde positionering binnen het vakgebied.

Het afstudeerproject neemt tien maanden in beslag en kent vier deelfasen. In de conceptfase vindt het ontwerpend onderzoek plaats. Deze fase wordt afgesloten met de tweede peiling (go/no go). In de ontwerpfase ontwikkelt de student het concept tot een ruimtelijk, architectonisch of stedenbouwkundig ontwerp. Ook deze fase wordt met een peiling afgerond, het derde go/no go-moment. Vervolgens werkt de student het ontwerp verder uit en krijgt hij in de groenlicht-bijeenkomst toestemming om door te gaan naar de afrondingsfase. In deze fase maakt de student het eindproduct presentabel en stelt hij de afstudeerdocumentatie samen. In de slotbijeenkomst vindt tenslotte de eindpresentatie plaats.

Voor elk afstudeerproject stelt de Academie een afstudeercommissie samen, gemandateerd door de examencommissie. De afstudeercommissie bestaat uit een afstudeermentor (extern lid), twee externe critici (externe leden) en een interne criticus (een opleidingscoördinator, tevens voorzitter van de commissie). De student mag een voorstel doen voor de afstudeermentor en een vaste, externe criticus. Bij de groenlicht-bijeenkomst en de slotbijeenkomst wordt de afstudeercommissie versterkt met een toegevoegde, externe criticus. De afstudeermentor is vanaf de tweede peiling de inhoudelijk begeleider van de student. De opleidingscoördinator zit vanaf de tweede peiling alle beoordelingsmomenten voor.

Voorafgaand aan het visitatiebezoek heeft het panel tien afstudeerprojecten Architectuur en tien afstudeerprojecten Stedenbouw bestudeerd. Het panel is van oordeel dat alle werken in voldoende mate het niveau van de afstuderende architect of stedenbouwkundige laten zien.

Bij één werk had het panel enige twijfel over het niveau, maar het heeft uit de gesprekken met afgestudeerden en examinatoren begrepen dat door persoonlijke omstandigheden (gezinsuitbreiding) het uiteindelijke ontwerp achter is gebleven ten opzichte van het voorafgaande onderzoek. In de uiteindelijke beoordeling heeft de academie een balans gevonden in het afwegen van het ontwerp ten opzicht van het onderzoek. Hierin kan het panel zich vinden. Het panel heeft een positieve ontwikkeling in de beoordelingsformulieren gezien: op de oudere formulieren is geen onderbouwing voor het oordeel opgenomen, op de meer recente formulieren is dat wel het geval. De Academie meldde dat commissieleden wel een mondelinge onderbouwing gaven, maar niet uniform en niet systematisch. Het panel kan zich meestal vinden in het eindcijfer, al zou het in een aantal gevallen tot een iets lager cijfer komen.

De doelstelling van de Academie om de opleiding te verankeren in maatschappelijke vraagstukken, spreekt uit de afstudeeropgaven die door de studenten zelf worden geformuleerd. Deze zijn over het algemeen relevant en actueel. De meeste analyses worden redelijk tot goed uitgevoerd en staan ten dienste van het ontwerpproject. Het door de opleiding geambieerde ontwerpvlakmanschap spreekt nog niet altijd volledig uit de afstudeerwerken. De projecten blijven vaak te schematisch en ontberen een daadwerkelijke doorwerking op het niveau van materiaal en detail. De verklaring dat studenten deze competenties koppelen aan hun praktijk en in het afstuderen het accent leggen op onderzoek en concept, is begrijpelijk. De consequentie hiervan is echter dat het afstudeerwerk niet altijd een adequate afspiegeling is van het vermogen van de student (hij kan het wel, maar laat het hier niet zien) en dat de student zichzelf de kans ontnemt om de wederkerige relatie tussen idee en uitwerking een plaats te geven in zijn of haar 'meesterproef'. Net als bij de verslagen van het praktijkdeel valt het panel op dat de mate waarin studenten op zichzelf en hun werk kunnen reflecteren, erg wisselend is. Hier kan de Academie meer aandacht aan schenken.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de Academie een deugdelijk systeem van toetsen en beoordelen heeft dat zij nog steeds aan het bijstellen en aanscherpen is. De toetsen zijn gevarieerd en sluiten aan bij de praktijk van een architect en een stedenbouwkundige.

Het panel vindt dat het afstudeerproces en het systeem van beoordelen van het afstudeerproject met de verschillende peilmomenten goed in elkaar steekt. Het proces van de student wordt door de afstudeermentor en de eerste externe criticus bekeken, gesuperviseerd door de opleidingscoördinator. De tweede externe criticus waarborgt dat het gewenste niveau daadwerkelijk wordt bereikt. Het panel is positief over de inzet van verschillende beoordelaars.

De afstudeerprojecten die het panel heeft bestudeerd, voldoen aan het niveau. Ze lopen uiteen van net voldoende tot uitstekend, wat in de becijfering is terug te zien.

Het panel komt op basis van de goede toetssystematiek, de zorgvuldige beoordelingen en de realisatie van de eindkwalificaties tot het oordeel **goed**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel Architectuur	Oordeel Stedenbouw
1 Beoogde eindkwalificaties	Voldoende	Voldoende
2 Onderwijsleeromgeving	Goed	Goed
3 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	Goed	Goed

Overwegingen en conclusie

Weging van de oordelen op de drie standaarden op basis van de motivering bij de standaarden en volgens de beslisregels van NVAO:

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een 'onvoldoende' bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien tenminste twee standaarden als goed worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien tenminste twee standaarden als excellent worden beoordeeld, waaronder in elk geval in standaard 3.

Beide opleidingen hanteren naast de wettelijke eindkwalificaties een aantal zelfgeformuleerde kwalificaties. Alle kwalificaties zijn goed in de programma's uitgewerkt. Er is een goede toetssystematiek en afgestudeerden realiseren de gewenste eindkwalificaties. Op grond hiervan beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de bestaande masteropleidingen Architectuur en Stedenbouw van de Hogeschool Rotterdam als **goed**.

4 Aanbevelingen

Algemeen

- De Academie kan zich sterker profileren wanneer zij over een 'eigen huis' beschikt, hetzij in de binnenstad van Rotterdam hetzij op de RDM-campus. Wanneer de huidige locatie wordt gehandhaafd, zou deze versterkt kunnen worden doordat de Academie de beschikking over een eigen gebouw krijgt (niet het gebouw delen), de faciliteiten optimaal beschikbaar zijn (openingstijden van werkplaatsen die aansluiten op de opleiding) en de Academie de mogelijkheid heeft om de banden met overige instellingen in Rotterdam te intensiveren.
- De Academie zou een koers kunnen kiezen waarbij de gemeenschappelijke grenzen van de opleidingen Architectuur en Stedenbouw worden opgezocht. De sociale problematiek in de regio Rotterdam kan als gemeenschappelijk uitgangspunt worden gekozen. Dit sluit aan bij de nadruk die de Academie op de maatschappelijke context legt.

Standaard 1

- Het profiel van de Academie voor inbedding in de regio Rotterdam zou volgens het panel zichtbaarder gemaakt kunnen worden.
- De maatschappelijke context van Rotterdam zit momenteel vooral in de ateliers, maar zou sterker in de andere studieonderdelen en ook in het afstuderen terug kunnen komen.

Standaard 2

- Het panel adviseert de opleiding om de minor Architectuur en de minor Stedenbouw voor de bacheloropleidingen op de locatie en door docenten van de Academie te laten verzorgen om de overstap van bachelor naar master te vergemakkelijken.
- De Academie kan verschillende kansen nog meer onderzoeken en benutten: lectoraten, internationale context en contacten met de bureaus waar studenten werken.

Standaard 3

- De Academie kan meer aandacht aan reflectievaardigheden geven.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties RAvB masteropleiding architectuur & stedenbouw

Bron: Eind- & beroepskwalificaties 2013-2014 (RAvB, 2013) p. 6-7.

Indien van toepassing wordt tussen haakjes vermeld het relevante artikel uit de Nadere regeling inrichting opleidingen architect, stedenbouwkundige, tuin- en landschapsarchitect en interieurarchitect (nr. BWBR0019763), behorend tot de Wet op de Architectentitel (WAT). Aan de eindkwalificaties die wettelijk zijn geregeld, heeft de RAvB acht eindkwalificaties (in **blauw**) toegevoegd, waarmee zij het typerende, onderscheidende karakter van de beroepen architect en stedenbouwkundige nader wil profileren. De eindkwalificaties zijn vervolgens verdeeld over de twee hoofdcategorieën waarin de zes integrale beroepskwalificaties zijn opgenomen.

Eindkwalificaties RAvB masteropleiding architectuur (MArch)

Vakmanschap

1. **Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt zelfstandig en/of in multidisciplinair verband een opdracht of opgave.**
2. Hanteert relevante methoden van onderzoek bij het maken van architectonische projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor architectonische concepten en ontwerpen. *(Artikel 2.2.h Inzicht en vaardigheid in de methoden van onderzoek en van voorbereiding bij het maken van architectonische projecten)*
3. **Zet zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband het ruimtelijk vormgevend vermogen in als onderzoeksinstrument, op basis van methoden van voor de ontwerppraktijk relevant onderzoek.**
4. Vervaardigt (vernieuwende) architectonische concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen, **mede in het licht van duurzame ontwikkelingen.** *(Artikel 2.1 Verwerving van het vermogen tot architectonische vormgeving die zowel aan esthetische als aan technische en functionele eisen voldoet.)*
5. Maakt technisch bekwaam een integraal ontwerp dat voldoet aan kaders voor kwaliteit, (bouw)voorschriften, budget, tijd en eisen van gebruikers en opdrachtgevers. *(Artikel 2.2.k Technische bekwaamheid als ontwerper, teneinde binnen de door begrotingsfactoren en bouwvoorschriften gestelde grenzen te kunnen voldoen aan de eisen van de gebruikers van een gebouw)*
6. **Past bij het maken van architectonische concepten, ontwerpen en projecten onder genoemde passende kennis en inzichten toe, verantwoordt deze kennis en inzichten, en levert een bijdrage aan het verder ontwikkelen ervan.**
 - a. **passende kennis van de maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) processen, ontwikkelingen en trends, voor zover die van invloed zijn op het vakgebied.**
 - b. **passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de architectuur en aanverwante kunstvormen, technologische vakken en menswetenschappen.** *(Artikel 2.2.a Passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de architectuur en aanverwante kunstvormen, technologische vakken en menswetenschappen)*

- c. passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming. *(Artikel 2.2.1 Passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming)*
- d. passende kennis van de natuurkundige en technologische vraagstukken die samenhangen met de functie van een bouwwerk met het oog op het verschaffen van comfort en bescherming tegen weersomstandigheden. *(Artikel 2.2.d Passende kennis van de natuurkundige en technologische vraagstukken die samenhangen met de functie van een bouwwerk met het oog op het verschaffen van comfort en bescherming tegen weersomstandigheden)*
- e. passende kennis van de industrieën, organisaties, voorschriften en procedures die een rol spelen bij het vertalen van ontwerpen in bouwwerken en het inpassen van plannen in de planologie. *(Artikel 2.2.e Passende kennis van de ruimtelijke planning, de organisatie, de middelen en instrumenten van de ruimtelijke ordening en planningniveaus in Nederland)*
- f. passende kennis van stedenbouwkunde, planologie en daarbij gebruikte technieken. *(Artikel 2.2.f Passende kennis van stedenbouwkunde, planologie en daarbij gebruikte technieken)*
- g. passende kennis van de beeldende kunsten, voor zover deze van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de architectonische vormgeving. *(Artikel 2.2.g Passende kennis van de beeldende kunsten, voor zover deze van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de architectonische vormgeving)*
- h. inzicht in de problemen op het gebied van het constructief ontwerp, de constructie en de civiele bouwkunde in verband met het ontwerpen van gebouwen. *(Artikel 2.2.c Inzicht in de problemen op het gebied van het constructief ontwerp, de constructie en de civiele bouwkunde in verband met het ontwerpen van gebouwen)*
- i. inzicht in het architectenberoep en de rol van de architect in de maatschappij, in het bijzonder bij het maken van projecten waarin rekening wordt gehouden met sociale factoren. *(Artikel 2.2.i Inzicht in het architectenberoep en de rol van de architect in de maatschappij, in het bijzonder bij het maken van projecten waarin rekening wordt gehouden met sociale factoren)*
- j. inzicht in de relatie tussen mensen en architectonische constructies en tussen architectonische constructies en hun omgeving, alsmede in de noodzaak om architectonische constructies en de ruimten daartussen af te stemmen op menselijke behoeften en maatstaven. *(Artikel 2.2.j Inzicht in de relatie tussen mensen en architectonische constructies en tussen architectonische constructies en hun omgeving, alsmede in de noodzaak om architectonische constructies en de ruimten daartussen af te stemmen op menselijke behoeften en maatstaven)*

7. **Werkt en communiceert in het planvorming- en bouwproces effectief en adequaat, vanuit de eigen expertise, met belanghebbenden, betrokkenen en vertegenwoordigers uit andere disciplines.**

8. **Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk.** *(Artikel 2.2.b Vaardigheid om een ontwerp en plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk te maken)*

Houding

9. **Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.**

10. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk, reflecteert op eigen gedrag (reflection in action) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.
11. Reflecteert, mede in het licht van de maatschappelijke context op de eigen architectonische productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk.

Eindkwalificaties RAvB masteropleiding stedenbouw (MUrb)

Vakmanschap

1. **Initieert, ontwikkelt, analyseert, interpreteert en/of beoordeelt een opdracht of opgave zelfstandig en/of in multidisciplinair verband.**
2. Hanteert relevante methoden van analyse, onderzoek en ontwerp bij het maken van stedenbouwkundige projecten en integreert de resultaten hiervan in (innovatieve) oplossingsvarianten voor stedenbouwkundige concepten en ontwerpen.
(Artikel 5.2.d Vaardigheden op de gebieden van stedenbouwkundig onderzoek, inzicht in plannings- en ontwerpmethodieken en vaardigheid met de fysieke, structurele en historische analyse van stedenbouwkundige verschijnselen en oplossingen)
3. **Zet zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband het ruimtelijk vormgevend vermogen in als onderzoeksinstrument, op basis van methoden van voor de ontwerppraktijk relevant onderzoek.**
4. Vervaardigt op verschillende schaalniveaus (vernieuwende) stedenbouwkundige concepten en ontwerpen die aan maatschappelijke, esthetische, technische, financiële, functionele en juridische eisen voldoen, **mede in het licht van duurzame ontwikkelingen.**
(Artikel 5.1 Verwerving van het vermogen om op verschillende schaalniveaus ruimtelijke concepten en stedenbouwkundige ontwerpen te vervaardigen die zowel aan esthetische als aan technische en functionele eisen voldoen)
2. Is in staat een stedenbouwkundig ontwerp te toetsen aan normen en regels van vorm, functie, technische uitvoering, grondexploitatie en milieuvoorwaarden.
(Artikel 5.2.m vaardigheid in het toetsen van een stedenbouwkundig ontwerp aan normen en regels van vorm, functie, technische uitvoering, grondexploitatie en milieuvoorwaarden)
3. Betreft in de ontwikkeling van een ruimtelijk concept voor stedenbouw de relatie tussen mens en ruimte en de afstemming daarvan op menselijke behoeften en maatstaven.
(Artikel 2.2.1 Het vermogen om in de ontwikkeling van een ruimtelijk concept voor stedenbouw de relatie tussen mensen en ruimten en de afstemming daarvan op menselijke behoeften en maatstaven te betrekken)
7. **Past bij het maken van stedenbouwkundige concepten, ontwerpen en projecten onder genoemde passende kennis en inzichten toe, verantwoordt deze kennis en inzichten, en levert een bijdrage aan het verder ontwikkelen ervan.**
 - a. **passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de stedenbouw en van de relatie met andere bij de ruimtelijke ordening betrokken disciplines.**
(Artikel 5.2.a Passende kennis van de geschiedenis en de theorie van de stedenbouw en van de relatie met andere bij de ruimtelijke ordening betrokken disciplines)

- b. passende kennis van de ruimtelijke planning, de organisatie, de middelen en instrumenten van de ruimtelijke ordening en planningniveaus in Nederland.
(Artikel 5.2.e Passende kennis van de ruimtelijke planning, de organisatie, de middelen en instrumenten van de ruimtelijke ordening en planningniveaus in Nederland)
 - c. passende kennis van de inhoud van en vaardigheid met andere bij de ruimtelijke vormgeving betrokken disciplines, te weten de architectuur en tuin- en landschapsarchitectuur.
(Artikel 5.2.f Passende kennis van de inhoud van en vaardigheid met andere bij de ruimtelijke vormgeving betrokken disciplines, te weten de architectuur en tuin- en landschapsarchitectuur)
 - d. passende kennis van de maatschappijwetenschappen, de economie, de sociale en historische geografie en de ecologie.
(Artikel 5.2.g Passende kennis van de maatschappijwetenschappen, de economie, de sociale en historische geografie en de ecologie)
 - e. passende kennis van de stedenbouwfysica en van het ruimtelijke ordeningsrecht en het stedenbouwkundig recht.
(Artikel 5.2.h Passende kennis van de stedenbouwfysica en van het ruimtelijke ordeningsrecht en het stedenbouwkundig recht)
 - f. passende kennis van de **verkeerskunde**, inrichtingstechnologie en civiele techniek, in het bijzonder die van waterhuishouding, cultuurtechniek, bouwrijp maken, nutsvoorzieningen en openbare werken.
(Artikel 5.2.i Passende kennis van de inrichtingstechnologie en civiele techniek, in het bijzonder die van waterhuishouding, cultuurtechniek, bouwrijp maken, nutsvoorzieningen en openbare werken)
 - g. passende kennis van management van de bebouwde omgeving en inzicht in en vaardigheid met de methoden van stedenbouwkundige managementprocessen.
(Artikel 5.2.j Passende kennis van management van de bebouwde omgeving en inzicht in en vaardigheid met de methoden van stedenbouwkundige managementprocessen)
 - h. passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming.
(Artikel 5.2.n Passende kennis van en inzicht in procedures en processen van besluitvorming)
 - i. inzicht in het beroep van stedenbouwkundige en de rol van de stedenbouwkundige in de maatschappij.
(Artikel 5.2.k Inzicht in het beroep van stedenbouwkundige en de rol van de stedenbouwkundige in de maatschappij)
 - j. inzicht in processen die hebben geleid tot menselijke nederzettingen en occupatiepatronen in cultuur- en natuurhistorisch opzicht.
(Artikel 5.2.b Inzicht in processen die hebben geleid tot menselijke nederzettingen en occupatiepatronen in cultuur- en natuurhistorisch opzicht)
8. **Werkt en communiceert in het planvorming- en uitvoeringsproces effectief en adequaat, vanuit de eigen expertise, met belanghebbenden, betrokkenen en vertegenwoordigers uit andere disciplines.**
9. **Maakt op adequate wijze een ontwerp én plan in beeld, geschrift en woord voor anderen inzichtelijk en reflecteert hier kritisch op.**
(Artikel 5.2.c Vaardigheden en methoden in beeld, geschrift en woord om een plan en ontwerp voor anderen inzichtelijk te maken)

Houding

10. Formuleert beargumenteerde vakinhoudelijke oordelen en houdt daarbij rekening met maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis.
11. Interpreteert en beoordeelt maatschappelijke (sociale, economische, culturele én politieke) en ruimtelijke processen, ontwikkelingen en trends zelfstandig en/of in (multidisciplinair) teamverband en vertaalt deze in stedenbouwkundige (ruimtelijk-programmatische) concepten, visies, strategieën en/of ontwerpen.
12. Werkt en studeert zelfstandig en autonoom in de beroepspraktijk, reflecteert op eigen gedrag (reflection in action) en is in staat hierin vernieuwing aan te brengen.
13. Reflecteert, mede in het licht van de maatschappelijke context op de eigen stedenbouwkundige productie en positioneert zich op basis daarvan actief in de beroepspraktijk

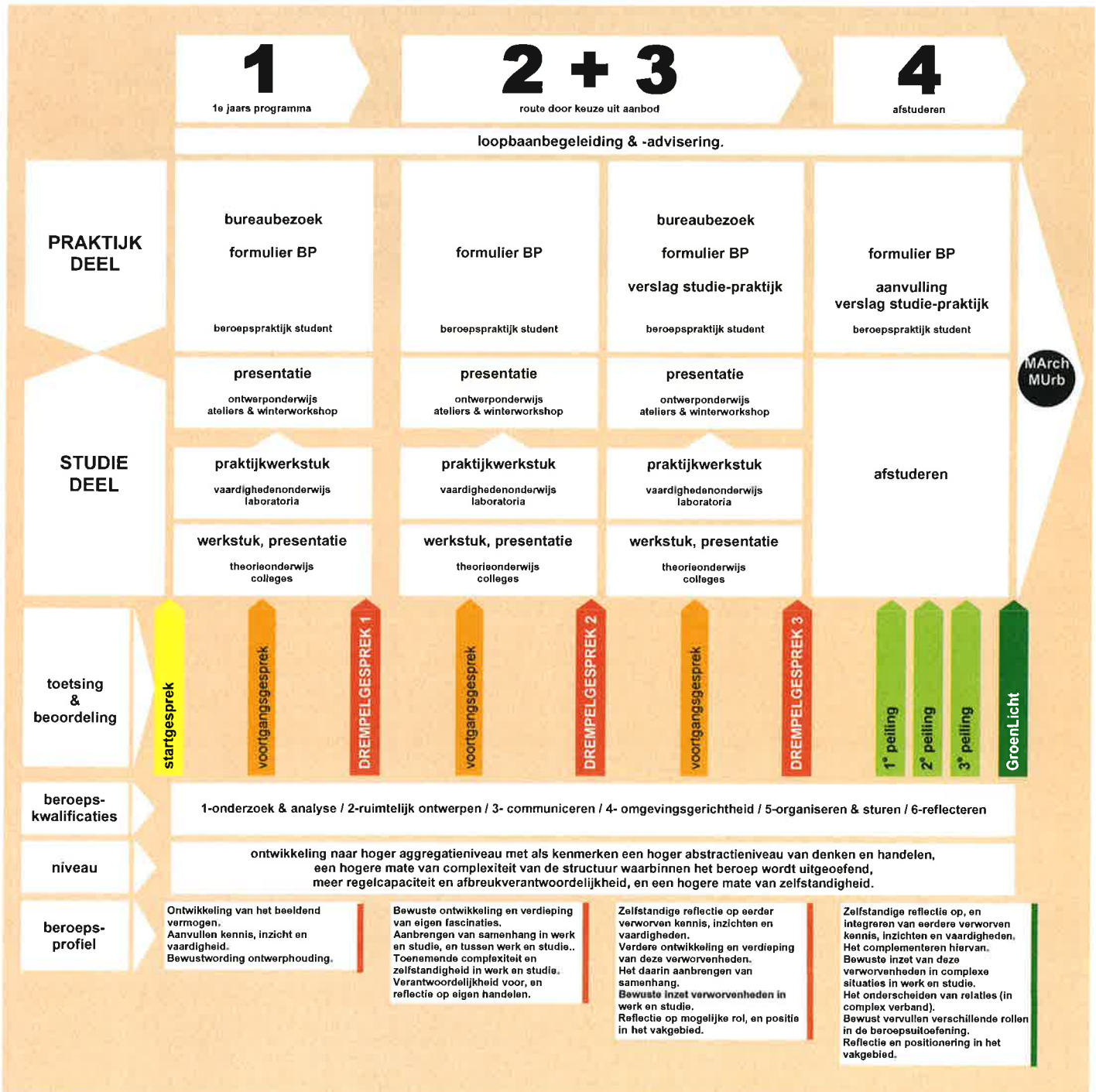

Bijlage 2: Beroepskwalificaties & prestatie-indicatoren

Beroepskwalificaties		niveaus kwalitatieve beoordeling t.o.v. het te behalen eindniveau opleidingen ■ vakmanschap ■ houding					
indicatoren		Niveau 0	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	
1. Onderzoek & analyse	Definieert een onderzoeksvraag. Onderzoekt en analyseert op systematische wijze en kiest daarvoor geschikte methodes en bronnen. Interpreteert de gebruikte onderzoeksmiddelen en -methoden, en de onderzoeksresultaten. Legt verbanden tussen verschillende aspecten van het onderzoek. Reflecteert op het onderzoek en de relevantie daarvan.	Beheerst niet of nauwelijks passende onderzoeksmethoden. Gebruikt op ontoereikende wijze relevante middelen en bronnen voor het onderzoeksdoel en -proces. Toont weinig of geen bewijs van analytische vaardigheid. Is niet in staat het onderzoeksconcept te onderbouwen. Reflecteert niet of nauwelijks op het onderzoek en de relevantie daarvan.	Onderbouwt het onderzoeksconcept matig en inadequaat; Gebruikt beperkt geschikte bronnen. Beheerst de ingezette methodes matig. Gebruikt beperkt geschikte bronnen. Hanteert gebrekkige argumentatie voor de onderbouwing van de keuze voor de gebruikte methoden en getrokken conclusies. Kan geen duidelijke onderzoeksvraag formuleren.	Kan een onderzoeksprobleem formuleren en uitleggen hoe het onderzoek daarvoor ingezet wordt. Kan de keuze voor de ingezette methoden uitleggen en gericht toepassen. Gebruikt een beperkt maar adequaat spectrum aan bronnen en middelen. Onderzoekt en interpreteert gebruikte bronnen voor het opbouwen van de argumentatie. Toont een kritisch bewustzijn van de probleemstelling.	Weet de onderzoeksvraag met de juiste informatie goed te onderbouwen. Toont adequate vaardigheden in relevante onderzoeksmethoden. Maakt afwegingen en weet deze goed te onderbouwen. Biedt nieuwe inzichten. Gebruikt een breed spectrum aan bronnen en middelen. Toont aan om te kunnen gaan met complexe problemen en deze zowel systematisch als creatief te benaderen.	Zet methoden van onderzoek op vernieuwende wijze in om tot voor het werkveld relevante resultaten te komen. Ontwikkeld vernieuwende onderzoeksmethoden die relevant zijn voor het werkveld. Weet op overtuigende wijze kritiek op gevestigde onderzoeksmethoden te onderbouwen. Draagt in de bewijsvoering bij aan nieuwe ideeën, processen of kennis in het veld.	
	2. Ruimtelijk ontwerpen	Formuleert een ruimtelijke probleemstelling op basis van een opgave. Vertaalt uitgangspunten en randvoorwaarden in een ruimtelijk ontwerp. Past geëigende ontwerptechnieken en geëigend ontwerp-instrumentarium toe. Schakelt tussen verschillende ontwerpdomijnen en schaalniveaus.	Formuleert niet of nauwelijks een adequate ruimtelijke probleemstelling. Vertaalt inadequaat uitgangspunten en randvoorwaarden in een ruimtelijk ontwerp. Past niet of nauwelijks passend ruimtelijke ontwerp-instrumentarium toe met gebruikmaking van passende ontwerptechnieken. Schakelt niet of nauwelijks tussen verschillende ontwerpdomijnen en schaalniveaus.	Formuleert een beperkte ruimtelijke probleemstelling. Vertaalt in beperkte mate uitgangspunten en randvoorwaarden in het ruimtelijk ontwerp. Past in beperkte mate passend ruimtelijke ontwerp-instrumentarium toe met gebruikmaking van passende ontwerptechnieken. Brengt in beperkte mate samenhang aan tussen verschillende schaalniveaus en ontwerpdomijnen.	Formuleert een ruimtelijke probleemstelling met gebruikmaking van relevante onderzoeksresultaten. Vertaalt de uitgangspunten en randvoorwaarden in een ontwerp. Maakt gebruik van passende ontwerptechnieken en -instrumenten, en zet deze doelgericht en adequaat in voor het vinden van een ruimtelijke oplossing. Brengt samenhang aan tussen verschillende schaalniveaus en ontwerpdomijnen.	Formuleert een heldere ruimtelijke probleemstelling op basis van doelgericht onderzoek voorafgaande en tijdens het ontwerpproces. Vertaalt complexe uitgangspunten en randvoorwaarden in een overtuigend ontwerp. Zet het juiste ontwerp-instrumentarium in voor het vinden van een ruimtelijk oplossing en hanteert daarvoor passende technieken. Schakelt tussen de verschillende schaalniveaus en ontwerpdomijnen.	Zet onderzoeksactiviteiten en ontwerpbehandelingen integraal in om een gearculeerde ruimtelijke probleemstelling te formuleren. Genereert vernieuwende ontwerpoplossingen voor een ruimtelijke probleemstelling. Incorporeert complexe uitgangspunten en randvoorwaarden in een overtuigend ontwerp. Ontwikkelt bestaand ontwerp-instrumentarium en/of bestaande ontwerptechnieken.
		3. Communiceren	Kan ideeën en plannen op helder wijze voor verschillende doelgroepen presenteren en kiest daarvoor de juiste methoden en technieken (visueel, verbaal en schriftelijk). Kan verbale en non-verbale signalen opnemen en verwerken.	Past middelen en technieken niet of nauwelijks op de juiste wijze toe. Kan ideeën niet op een gestructureerde en begrijpelijke wijze presenteren. Toont niet of nauwelijks interesse en inzicht in de behoeften van de verschillende doelgroepen. Neemt verbale en non-verbale signalen niet of nauwelijks op.	Selecteert, organiseert, en structureert in beperkte mate de geboden informatie. Past de juiste communicatiemiddelen en -technieken op beperkte wijze toe. Toont beperkte interesse en inzicht in de behoeften van de verschillende doelgroepen. Is in beperkte mate in staat verbale en non-verbale signalen op te nemen en te verwerken.	Zet op adequate wijze verschillende technieken in bij het communiceren van ideeën, ontwerpen en plannen zowel verbaal als non-verbaal. Communiqueert een ontwerp met eigen conclusies aan verschillende doelgroepen. Luistert, observeert en reageert daarop op adequate wijze.	Communiqueert overtuigend rekening houdend met diverse publieke behoeften. Ontwikkelt een persoonlijke stijl in het gebruik van technieken en middelen. Luistert naar ideeën en bevindingen van anderen, en schat dezen juist in op toepasselijkheid in het ontwerp of plan.

4. Omgevingsgerichtheid	<p>Signaleert relevante omgevingsfactoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context.</p> <p>Signaleert en integreert omgevingsfactoren in studie en/of onderzoek.</p> <p>Bedt het ruimtelijke ontwerp in een ruimtelijke en maatschappelijke context.</p> <p>Is op de hoogte van actuele ontwikkelingen binnen en buiten het vakgebied.</p>	<p>Houdt niet of nauwelijks rekening met de ruimtelijke en maatschappelijke context.</p> <p>Toont nauwelijks een visie op de rol en positie van de discipline in de samenleving.</p> <p>Relateert nauwelijks eigen werk en opvattingen aan die van anderen.</p> <p>Relateert nauwelijks eigen opvattingen en werk aan maatschappelijke context.</p>	<p>Houdt in beperkte mate rekening met de ruimtelijke en maatschappelijke context.</p> <p>Ontwikkelt enige visie op de rol en positie van zijn discipline in de samenleving.</p> <p>Signaleert relevante factoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context, maar integreert deze nauwelijks in het ontwerp.</p>	<p>Ontwikkelt een (beperkte) visie op de rol en positie van zijn discipline in de samenleving.</p> <p>Signaleert relevante factoren uit de ruimtelijke en maatschappelijke context en houdt daarmee in beperkte mate rekening in het ontwerp.</p> <p>Relateert in beperkte mate eigen opvattingen en werk aan die van anderen, en aan maatschappelijke context.</p>	<p>Toont een integrale visie op de samenleving en integreert deze in het ontwerp.</p> <p>Stuurt met het ontwerp op de inbedding in de ruimtelijke en/of maatschappelijke context.</p> <p>Relateert consistent en inzichtelijk eigen opvattingen en werk aan die van anderen, en aan maatschappelijke ontwikkelingen.</p>	<p>Genereert vernieuwende strategieën en ontwerp-oplossingen voor een ruimtelijke probleemstelling.</p> <p>Integreert complexe ruimtelijke en maatschappelijke uitgangspunten en randvoorwaarden in het ontwerp.</p> <p>Levert op vernieuwende wijze een bijdrage aan de actuele ontwikkelingen in het vakgebied.</p>
5. Organiseren & sturen	<p>Organiseert en stuurt de persoonlijke en professionele ontwikkeling.</p> <p>Beheerst het werkproces door reflectie, planning en zelfsturing.</p> <p>Realiseert, past toe, en beheert relevante strategieën, werkwijzen.</p> <p>Werkt resultaatgericht samen met deskundigen en andere betrokken partijen.</p> <p>Signaleert kansen en mogelijkheden voor bestaande en nieuwe ontwikkelingen en stuurt daarop.</p>	<p>Toont geen samenhangend inzicht in, planning van, en reflectie op het eigen werkproces.</p> <p>Plant en stuurt nauwelijks het werkproces, is sterk afhankelijk van begeleiding.</p> <p>Werkt niet samen met anderen.</p> <p>Identificeert procesmatige problemen inadequaat.</p> <p>Toont nauwelijks besef van het belang van het nemen van risico's of verkennen alternatieven.</p> <p>Kan geen onderbouwde keuzes maken.</p>	<p>Toont matige vooruitgang in het inzicht in, de planning van, en de reflectie op het eigen werkproces.</p> <p>Vraagt om veel ondersteuning en sturing op werkproces.</p> <p>Werkt in beperkte mate samen met anderen.</p> <p>Toont in onvoldoende mate in staat te zijn om door verkenning van methoden of concepten problemen te overwinnen en keuzes te maken</p> <p>Toont in onvoldoende mate aan in staat te zijn vooruitgang te boeken handelswijzen en resultaten.</p>	<p>Toont bekwaamheid in het verder ontwikkelen van kennis en inzicht m.b.t. tot organiseren en sturen, en het inzetten van nieuw verworven vaardigheden.</p> <p>Vraagt gerichte ondersteuning en sturing op werkproces.</p> <p>Participeert in het samenwerkingsproces.</p> <p>Toont aan de besluitvorming te baseren op weloverwogen keuzes</p> <p>Toont aan risico's op passende wijze te beheersen.</p> <p>Herkent kansen en mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen.</p>	<p>Neemt de verantwoordelijkheid voor het leerproces en de ontwikkeling daarvan.</p> <p>Stuurt en reflecteert daarop.</p> <p>Neemt voortouw in samenwerkingsverbanden, bewaakt de voortgang en stuurt bij indien nodig.</p> <p>Realiseert in complexe en onvoorspelbare omstandigheden effectieve besluitvorming.</p> <p>Toont originaliteit in het aanpakken en oplossen van problemen.</p> <p>Toont een gestage ontwikkeling in eigen handelen en werk.</p> <p>Signaleert kansen en mogelijkheden voor bestaande en nieuwe ontwikkelingen en stuurt daarop.</p>	<p>Opereert zelfstandig in het proces en toont sterk engagement voor persoonlijke en professionele ontwikkeling.</p> <p>Initieert samenwerkingsverbanden en stuurt actief en doelgericht.</p> <p>Neemt risico's die een diepgaand en nauwkeurig inzicht tonen in de aard van het werkveld.</p> <p>Vindt innovatieve oplossingen die (mogelijkerwijs) tot progressieve ontwikkelingen in het werkveld leiden en stuurt daarop op een vernieuwende wijze.</p>
6. Reflecteren	<p>Past vak kennis en onderliggende principes toe.</p> <p>Reflecteert op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk.</p> <p>Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten.</p>	<p>Toont weinig of geen besef van sterke en zwakke punten van eigen producten en positie.</p> <p>Toont onjuiste en/of onvolledige kennis van het vakgebied en de ontwikkelingen daarbinnen.</p> <p>Kan oordelen niet of nauwelijks onderbouwen.</p>	<p>Toont matig besef en inzicht in de eigen sterke en zwakke punten.</p> <p>Toont partiële en/of gefragmenteerde kennis van het vakgebied en de ontwikkelingen daarbinnen.</p> <p>Kan oordelen in beperkte mate onderbouwen.</p>	<p>Toont aan over de juiste en adequate kennis te beschikken m.b.t. het vakgebied.</p> <p>Kan kennis op adequate wijze toepassen betreffende de producten.</p> <p>Reflecteert op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk.</p> <p>Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten.</p>	<p>Toont aan over systematische, en uitgebreide kennis te beschikken m.b.t. het vakgebied, en zich te bewegen in de voorhoede van het vakgebied, eventueel met ondersteuning en creatief gebruik van aanverwante vakgebieden.</p> <p>Reflecteert zelfstandig op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk.</p> <p>Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten vanuit verschillende invalshoeken.</p>	<p>Brengt een valide persoonlijk begrip van concepten en kennis van het vakgebied onder de aandacht.</p> <p>Introduceert originele ideeën of hypothesen.</p> <p>Reflecteert zelfstandig op de eigen productie, positionering en rol in de beroepspraktijk.</p> <p>Onderbouwt een oordeel of conclusie met relevante argumenten vanuit verschillende invalshoeken, en draagt daarmee bij aan nieuwe ideeën, kennis, inzichten en processen in het veld.</p>

Bijlage 3: Overzicht opleidingsprogramma

Bij de toetsing en beoordeling gaat het altijd om integrale kwalitatieve toetsing op individueel niveau.

Het niveau voor de kwalitatieve beoordeling is gerelateerd aan de standaarden die in het werkveld en de beroepspraktijk gelden.

De toetsing en beoordeling van projecten in ateliers en in een deel van de laboratoria gebeurt altijd met externen (uit het beroepenveld) en in aanwezigheid van de studenten. Door de aanwezigheid van externen worden de studenten gelijktijdig op de hoogte gesteld van de context waarbinnen het intersubjectieve oordeel van de gevorderde collega's tot stand komt.

Tussentijdse toetsingen en beoordelingen zijn formatief van aard (diagnosticerend gericht op feedback), eindtoetsen en -beoordelingen summatief (beoordelend en selecterend). In alle gevallen krijgen de studenten feedback op hun proces, producten en professionele houding.

De eindbeoordelingen van de ateliers vind plaats door een commissie van docent (nadruk op het proces en houding), minimaal één stafid (nadruk op ontwikkeling binnen het complete studieproces) en de externe(n) (nadruk op relevantie van het product in relatie tot het werkveld).

- De kwalitatieve beoordeling is derhalve altijd in absolute zin gerelateerd aan het beoogde niveau in de beroepspraktijk.
- De cijfermatige beoordeling is gerelateerd aan de fase waarin de opleiding van de student verkeerd.

Bijlage 4: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

De heer prof. ir. ing. W.H.J. van den Bergh, voorzitter

De heer Van den Bergh is ingezet als panellid vanwege zijn werkvelddeskundigheid op het gebied van architectuur en vanwege zijn inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. Bovendien beschikt hij over onderwijservaring door zijn werkzaamheden als (gast)docent en (gast)hoogleraar aan de RWTH Aachen University. De heer Van den Bergh heeft verschillende architectuurprijzen gewonnen, waaronder de gouden medaille van de 'Prix de Rome voor Architectuur' en de 'Edmond Hustinx Award 1991'. Daarnaast heeft de heer Van den Bergh op uitnodiging aan diverse tentoonstellingen wereldwijd een bijdrage geleverd, publiceerde hij in verschillende media en is hij auteur van architecturaal werk, gepubliceerd in diverse internationale architectuurtijdschriften. De heer Van den Bergh is voor deze visitatie individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1988 Architectuur en Stedenbouw, TH Eindhoven
1977 HTS Bouwkunde, Heerlen

Werkervaring:

2001 – heden Hoogleraar Housing and Design RWTH Aachen University, Aken
2001 – heden Architectenbureau in Maastricht
2001 – 2008 Gasthoogleraar Mackintosh School of Architecture Glasgow University, Glasgow
1997 – 2001 Hoogleraar Architectonisch ontwerpen, TU Eindhoven
1996 – 2000 Hoogleraar Housing and Design, TU Delft
1994 Gasthoogleraar Royal Danish Academy of Art and Architecture, Kopenhagen
1993 – 2002 Hoofd Architectuur, Academie van Bouwkunst, Maastricht.
1992 – 1994 Carnegie-Mellon Gastprofessor Cooper Union School of Architecture, New York, USA
1988 – 1993 Diploma Unit Master 'Architectural Association School of Architecture' in London.
1988 Gasthoogleraar Post-graduate architectural design school, de Amsterdamse School
1984 – 2001 Architectenbureau in Heerlen
1984 – 1999 Gastdocent Academies van Bouwkunst in Amsterdam, Rotterdam, Tilburg en Maastricht
1984 – 1996 Gastdocent TU Eindhoven en TU Delft

Publicaties:

2012 Van den Bergh, Wim, Erfahrung und Intuition oder von Ikarus lernen, in Werkzeug / Denkzeug, Manuelle Intelligenz und Transmedialität kreativer Prozesse, [Transcript] Verlag
2012 Van den Bergh, Wim, John Hejduk's Teaching by Osmosis , in The Clinic of Dissection of Art, Marsilio Editori S.p.a., Università luav di Venezia
2011 Van den Bergh, Wim, Motta, Luciano, Pino Pizzigoni, in Local Heroes #7
2010 Van den Bergh, Wim, Charles de Beistegui, in OASE #83 Autobiography and Patronage/Autobiografisch Opdrachtgeverschap, NAI Uitgevers/Publishers
2010 Van den Bergh, Wim, Experience , in Re-inventing the Academy, Architecture & Natura Publishers

- 2010 Van den Bergh, Wim, Wohnen in den Niederland, in Perspektive Stadt, Klartext Verlag
 2008 Van den Bergh, Wim, Een in-dus-trie-gebouw, in Cor Rosbeek / Een leven in druk, Rosbeek Books
 2008 Van den Bergh, Wim, The Interface between Experience and Intuition, or Learning from Icarus, in Architecture.EHV 06/07, 010 Publishers

De heer ir. J.P.F. Wingender

De heer Wingender is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van architectuur. Hij is sinds 2014 (mede)eigenaar van architectenbureau Office Winhov. De heer Wingender was tot en met 2013 eigenaar van Wingender Hovenier Architecten, tevens was hij lector Material and Design aan Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Op deze hogeschool aan de Academie van Bouwkunst heeft hij regelmatig gastcolleges gegeven en in de voorbereidingscommissie voor de benoeming van de leerstoel Architectuur en Bouwtechniek gezeten. De heer Wingender heeft zitting in diverse adviescommissies en jury's, waaronder de Architectuurprijs in Amstelveen. Hij geeft gastlessen bij diverse architectuuropleidingen in het buitenland en lezingen in zowel binnen- als buitenland, waaronder in China, Spanje, Duitsland en Engeland. Hij heeft daarnaast diverse nominaties en prijzen op zijn naam staan. Voor deze visitatie heeft de heer Wingender onze handleiding voor panelleden ontvangen en is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1993 – 1995 Post graduate School of Design - Berlage Institute Amsterdam
 1985 – 1991 Faculteit Bouwkunde - Technische Universiteit Eindhoven
 1978 – 1985 Havo/vwo - Eemland College, Amersfoort

Werkervaring:

- 2014 – heden (mede)Eigenaar – Architectenbureau Office Winhov, Amsterdam
 2010 – 2013 Lector 'Material and Design' - Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Academie van Bouwkunst Amsterdam
 2003 – 2007 Hoofd opleiding architectuur - Academie van Bouwkunst, Amsterdam
 1998 – 2013 Gastdocent - Academie van Bouwkunst Amsterdam
 1995 – 2013 Wingender Hovenier Architecten BV, Amsterdam
 1994 Architectuurstudio Herman Herzberger, Amsterdam
 1990 – 1993 Architectenbureau Rudy Uytengaak, Amsterdam

Advies en bestuur:

- 2013 – 2016 Lid - Welstandscommissie Almere
 2013 Jurylid - Architectuurprijs Amstelveen
 2010 – 2011 Adviescommissie Leerstoel Architectuur en Bouwtechniek – TU/e
 2008 Beoordelingscommissie prijsvraag Park Zandweer - Deventer
 2005 – 2010 Jurylid Charlotte Köhlerprijzen - Prins Bernhard Cultuurfonds
 2005 – 2006 Juryvoorzitter - International Concrete Design Competition
 2003 – 2007 Lid - Welstandscommissie Amstelveen

Visiting critic/professor:

- 2013 Visiting critic Accademia di Architettura, studio Sergison, Mendriso
 2012 Visiting critic Kingston University, London
 2011 Visiting critic ETH, studio Fretton, Zurich

2009	Visiting critic Hogeschool Antwerpen
2009 – 2013	Visiting critic en external examiner Hochschule Luzern
2007	Visiting professor, University of Strathclyde, Glasgow
2007	Visiting critic ETH, studio Deplazes, Zurich
2006	Visiting professor, Esarq, Barcelona
2005	Visiting critic University of Bath, Bath
2003 – 2011	Visiting critic Fachhochschule Vaduz, Liechtenstein
2003	Visiting critic University of Strathclyde, Glasgow
2001 – 2005	Visiting critic Macintosh School of Architecture, Glasgow

De heer prof. dr. ir. P.J.V. van Wesemael

De heer Van Wesemael is hoogleraar aan Technische Universiteit Eindhoven waar hij de leerstoel 'Urbanism and Urban Architecture' bekleedt. Tot en met 2011 was de heer Wesemael adviseur stedenbouw en gebiedsontwikkeling en partner bij Inbo Amsterdam. De heer Van Wesemael geeft regelmatig lezingen en heeft diverse onderzoeken en publicaties op zijn naam staan. Daarnaast geeft hij gastlessen en lezingen. De heer Van Wesemael is in 2014 scout van Prix de Rome, de oudste en belangrijkste prijs in Nederland voor beeldend kunstenaars en architecten onder de 40 jaar. Voor deze visitatie is de heer Van Wesemael individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1997	Promotie - Technische Universiteit Delft (cum laude)
1988	Ingenieurstitel - Faculteit der Bouwkunde, Technische Universiteit Delft (cum laude)

Werkervaring:

2012 – heden	Professor Urbanism & Urban Architecture - Technische Universiteit, Eindhoven
2007 – 2012	Professor Architecture & Urban Cultures - Technische Universiteit, Eindhoven
2007 – 2011	Partner en adviseur - Inbo Amsterdam
2002 – 2007	Partner - Architecten Cie., Amsterdam
2002 – 2007	Lid wetenschapscommissie faculteitsbestuur - Technische Universiteit Delft
2000	Lid organisatiecomité 'STARO onderwijsmanifestatie'
1999	Oprichter - Architecten Cie. Research & Development
1995 – 1996	Lid organisatiecomité - Congres Architectuur en Onderwijs, NAI, Rotterdam
1989 – 1999	Docent / onderzoeker / publicist - Technische Universiteit, Delft en de academies voor Bouwkunst te Rotterdam en Amsterdam
1989 – 1997	Zelfstandig en freelance architect bij o.m. Frits van Dongen, architectengroep de Nijl en Willem-Jan Neutelings
1987 – 1994	Redacteur - Tijdschrift voor architectuur OASE

Lidmaatschappen

- Beroepsvereniging van Nederlandse Stedebouwkundigen en Planologen (BNSP)

Buitengewone functies (meer op aanvraag):

2014	Scout - Prix de Rome
2014	Lid Wetenschapsraad Gebiedsontwikkeling – Platform Gebiedsontwikkeling – TU Delft
2013	Mede initiatiefnemer - Sprak, innovatiecluster voor de bouw
2013	Lid visitatiecommissie - European Master of Urbanisme (EMU), TU Delft
2013	Lid Opleidingscommissie Stedenbouw, TU Delft

2011	Jurylid - Dirk Roosenburgprijs, architectuurprijs stad Eindhoven
2010 – 2011	Trekker research area Smart Environment, Health Program, TU/e
2010 – 2013	Lid programmaraad - BNA Onderzoek
2009 – 2010	Lid regiegroep Strategie 2020, TU/e
2009	Lid MTOZ (Management Team Onderzoek), TU/e
2009 – heden	Trekker thema Leefomgeving - Onderzoeksprogramma Speerpunt Bouw, 3TU
2009 – 2010	Initiatiefnemer en lid programmaraad Nederland wordt Anders - Atelier Rijksbouwmeester

Publicaties (meer op aanvraag):

- 2013 P.J.V. van Wesemael, A. de Bont, e.a., Gezond Ontwerp, Magazine
- 2013 P.J.V. van Wesemael, A. de Bont, e.a., platform www.platformgezondontwerp.nl
- 2013 P.J.V. van Wesemael, M. Musch, e.a., Parkway Brainport, Essay
- 2012 P.J.V. van Wesemael e.a., Associations between physical and social neighbourhood characteristics and leisure time walking and cycling, in
- 2011 P.J.V. van Wesemael en G. Wallagh, Een stedenbouw van verschillen, in MAP 01, mei 2011, p. 6-17
- 2011 P.J.V. van Wesemael, e.a., Vertrouwen in Brabant, Evaluatierapport van het bestuursakkoord 2007 - 2011, Provincie Noord-Brabant, 2011
- 2010 P. van Wesemael, F. Suurenbroek en A. Pais do Amaral, Ontwerpen aan de regionale opgave, de Amsterdam Region, Layout, nr. 12,
- Stimuleringsfonds voor Architectuur, Rotterdam, oktober 2010
- 2010 P. van Wesemael, Stedenbouw vraagt om nieuw vakmanschap, sleutelrol voor onderzoek, kennis en reflectie, S&RO, nr. 2, 2010, p. 62-65
- 2010 P. van Wesemael, De ideale, hybride stedenbouwer, S&RO, nr. 1, 2010, p. 8-9

Mevrouw ir. T. Broekmans

Mevrouw Broekmans is ingezet vanwege haar deskundigheid op het gebied van architectuur en stedenbouw en vanwege haar inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. Mevrouw Broekmans is directeur van Urhahn Urban Design. Daarnaast heeft zij onderwijservaring door haar functie als gastdocent aan Academie van Bouwkunst Amsterdam, waar zij onder andere praktijkportfolio's beoordeelt en aan University of the District of Columbia in Washington. In december 2013 is zij ingezet als visiting critic bij Hogskolan Lund in Zweden. Daarnaast geeft mevrouw Broekmans lezingen op congressen en universiteiten en bij gemeentes. Voor deze visitatie heeft mevrouw Broekmans onze handleiding voor panelleden ontvangen en is zij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

1990-1996 Bouwkunde, specialisatie stedenbouw - Technische Universiteit Delft

Werkervaring:

2000 – heden Stedenbouwkundige, projectleider en sinds 2007 directeur - Urhahn Urban Design
1996 – 2000 Dienst Ruimtelijke Ordening - Gemeente Amsterdam

Overig:

- 2014 Gastdocent - University of the District of Columbia, Washington - USA
2013 Visiting critic Sustainable Urban Design - Hogskolan Lund - Zweden
2005 – heden Gastdocent - Academie van Bouwkunst Amsterdam

De heer ing. R.H.B. Wienk

De heer Wienk is ingezet als studentlid. Hij volgt de masteropleiding Stedenbouw aan Academie van Bouwkunst. De heer Wienk is docent Stedenbouw bij Saxion Hogeschool, waar hij betrokken is bij de oprichting van de hbo-opleidingen Stedenbouwkundig Ontwerpen en Urban Studies. Daarnaast heeft hij internationale ervaring door zijn afstudeerproject in Neukölln, Berlijn en vanwege zijn inzending voor Internationale Architectuur Biennale Rotterdam 2012 in São Paulo. De heer Wienk is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is de heer Wienk aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2009 – 2014 Master Stedenbouw - Academie van Bouwkunst, Amsterdam
2009 Voorbereidende Cursus Stedenbouw en Landschapsarchitectuur - Academie van Bouwkunst, Amsterdam
2003 – 2007 Ruimtelijke Ordening en Planologie - Saxion Deventer
1999 – 2003 Grond-, wegen- en waterbouw - ROC van Twente

Werkervaring:

- 2012 Zelfstandig Stedenbouwkundig Ontwerper
2009 – 2012 Stedenbouwkundig Ontwerper - Gemeente Apeldoorn
2008 – heden Docent Stedenbouw - Saxion Deventer
2006 – 2007 Projectmedewerker Risicobeheersing - Brandweer Hengelo

Overig:

- Project in favela Heliopolis, São Paulo, deelname inzending AvB IABR 2012
- Afstudeerproject in Neukölln, Berlijn

Mevrouw drs. P. Göbel

Mevrouw Göbel is ingezet als NQA-auditor. Zij heeft meer dan tien jaar ervaring met visiteren in bijna alle sectoren van het hbo. Ze heeft bij Lloyd's auditcursussen gevolgd. Verder heeft zij twintig jaar ervaring met ontwikkelen van onderwijsprogramma's, lesgeven en beoordelen van studenten en met management in het hoger beroepsonderwijs in uiteenlopende sectoren. Mevrouw Göbel heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en de intervisie in 2012. Zij is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

- 1976 – 1979 Rijksuniversiteit Utrecht, Nederlandse taal- en letterkunde
1971 – 1976 Tweedegraads lerarenopleiding: Nederlands en Engels

Werkervaring:

- 2005 – heden secretaris en adviseur Raeflex
2004 – heden senior auditor en adviseur NQA
2000 – 2004 Medewerker kwaliteitszorg bij de HBO-raad
1997 – 2000 Projectleider bij de afdeling Onderwijszaken van de Saxion Hogeschool Enschede
1994 – 1997 Directeur van het instituut Welzijn en Arbeid bij de Saxion Hogeschool Enschede
1993 – 1995 Studentendecaan en vertrouwenspersoon bij de sectoren Welzijn en Arbeid,
Lerarenopleiding Basisonderwijs en Conservatorium
1987 – 1993 Studentendecaan en vertrouwenspersoon bij de sector Economie Saxion Hogeschool
Enschede
1980 – 1993 Docent taalbeheersing bij de sector Economie Saxion Hogeschool Enschede

Overig:

- 2006 – 2011 lid hoofdbestuur VVAO

Bijlage 5: Bezoekprogramma

Vorbereidingsmiddag donderdag 08 mei 2014

Tijdstip	Thema	Deelnemers
12.30-13.30	Ontvangst, lunch en voorbereiding	<p>RAvB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chris van Langen (ir. TU/e, directeur, coördinator afstuderen, docent collegereeks Stedenbouwtheorie, docent Atelier Afstudeeropgave, voorzitter Curriculumcommissie, voorzitter Staf); - Robert von der Nahmer (dipl. RAvB, opl. coördinator beroepservaring, coördinator Voorbereidend Programma Techniek, docent laboratorium Ontwerpanalyse, docent Atelier Afstudeeropgave, voorzitter afstudeercommissies, voorzitter Examencommissie, lid Curriculumcommissie, lid Staf).
13.30-14.00	<p>Presentatie van maximaal 20 minuten door opleiding waarin zij zich positioneert ten aanzien van gemaakte keuzes, stand van zaken en openstaande wensen & voornemens.</p> <p>Het panel kan toelichtende vragen stellen.</p>	<p>RAvB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chris van Langen; - Robert von der Nahmer; - Jeroen Visschers (ir. TU/e, opl. coördinator architectuur, coördinator theorieonderwijs A&S, docent theoriecolleges, docent Atelier Afstudeeropgave, voorzitter afstudeercommissies, lid Examencommissie, lid Curriculumcommissie, lid Staf), - Margit Schuster (Dipl-Ing. FH Bochum/ KH-Berlin, opl. coördinator stedenbouw, coördinator vaardighedenonderwijs A&S, docent laboratorium Beroepsvaardigheden, docent Atelier Afstudeeropgave, voorzitter afstudeercommissies, lid Examencommissie, lid Curriculumcommissie, lid Staf)
14.00-18.00	Vorbereiding en materiaalbestudering (tijdstip spreekuur en gelijktijdige rondleiding (30 min) in overleg, het panel splitst zich op)	<p>RAvB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chris van Langen - Robert von der Nahmer

Gespreksdag vrijdag 09 mei 2014

Tijdstip	Thema	Deelnemers
08.30 - 09.15	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: aansturing	<p>Opleidingsmanagement = Staf = opleidingscoördinatoren + curriculumcommissie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chris van Langen; <p>opleiding architectuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeroen Visschers, - Job Floris (dipl. RAvB, opl. coördinator architectuur, coördinator ontwerponderwijs A en A+S, atelierdocent, voorzitter afstudeercommissies, lid Curriculumcommissie, lid Staf, architect/partner Monadnock) <p>opleiding stedenbouw:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Margit Schuster, - Wouter Veldhuis (ir. TUD, opl. coördinator stedenbouw, coördinator ontwerponderwijs S en S+A, atelierdocent, voorzitter afstudeercommissies, lid Curriculumcommissie, lid Staf, architect/stedenbouwkundige/partner MUST stedenbouw) <p>beroepservaring en voorbereidend programma techniek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Robert von der Nahmer.
09.30 - 10.15	Eventuele extra gesprekken	<p>Lectoraat Future Urban Regions (FUR):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eric Frijters (lector Future Urban Regions, ir. TU/e, architect/partner Fabric); - Jeroen Visschers (hogeschoolhoofddocent, onderzoeker Lectoraat Sustainable Solutions); - Willemijn Lofvers (dipl. RAvB, onderzoeker/kenniskringlid lectoraat Future Urban Regions namens RAvB, docent laboratorium Ontwerpend Onderzoek, docent Atelier Afstudeeropgave, architect/eigenaar Bureau Lofvers).
10.30 - 11.00	Inhoud, gehele opleiding	<p>Studenten:</p> <p>2 studenten 1^e jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> A - Joost Derijck (BBE HR) S - Ruud van Leeuwen (BBE HR) <p>2 studenten 2^e jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> A - Florentine van der Vaart (BD HR) S - Chris van Nimwegen (BBE Avans Breda) <p>2 studenten 3^e jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> A - Arthur Meerloo (BBE HH), S - Linda van Os (BBE NHTV Breda)

11.15 - 12.00	Inhoud, gehele opleiding	<p>Docenten: docent atelier 1^e jaar: - Sander Lap – 2013-2014: atelier At 1.2 Atlas van Delft, stedenbouw; 2012-2013: atelier At 1.6 Lefortovo Moscow, stedenbouw (dipl. RAvB, stedenbouwkundige/eigenaar LAP Landscape and Urban Design, lid Beroepenveldcommissie, lid Opleidingscommissie 1213). docent atelier 2^e of 3^e jaar: - Penne Hangelbroek – 2013-2014: atelier At 1.4 Rehab 3.0, architectuur; 2012-2013: atelier At 1.3 Rehab, architectuur (ir. TUD, architect/partner Rapp+Rapp, lid Opleidingscommissie 1314, afstudeermentor Freddie Slot) docent laboratorium 1^e jaar: - Jos Hartman – 2012-2013 en 2013-2014: laboratorium Ontwerpanalyse (dipl. RAvB, MSc Landschapsarchitectuur Wageningen, stedenbouwkundige en landschapsarchitect bij ZUS [Zones Urbaines Sensibles])</p>
vervolg 11.15 - 12.00	vervolg Inhoud, gehele opleiding	vervolg Docenten: docent laboratorium 2 ^e of 3 ^e jaar: - Klaas van der Molen – 2012-2013 en 2013-2014: laboratorium Visualisatie-Ideeenoterend (dipl. RAvB, architect/directeur architecten van Mourik, afstudeermentor Niels van Ham, extern deskundige in afstudeercommissie Pieter Waijer en Jurgen Reichard) docent college 1 ^e jaar: - Ernie Mellegers – 2012-2013 en 2013-2014: collegereeks architectuur en stedenbouwgeschiedenis; 2012-2013 en 2013-2014: collegereeks Typologie & Morfologie (drs. RUL, kunsthistoricus gespecialiseerd in architectuur- en stedenbouwtheorie en -geschiedenis, voorzitter Opleidingscommissie 1314, lid Opleidingscommissie 1213) docent college 2 ^e of 3 ^e jaar: - Jasper de Haan – 2013-2014: collegereeks Design & Culture, 2012-2013: collegereeks Kunstgeschiedenis; 2013-2014: atelier At 2.1 Groot Stedelijk Huis, architectuur (ir. TUD, architect/eigenaar Jasper de Haan Architecten)

12.00 - 13.00	Overleg + lunch	Panel
13.00 - 13.30	Inhoud, programma & toetsing	<p>Alumni en afgestudeerden: Architectuur: 2 recent afgestudeerden: - Eef Jan Boon (afgestudeerd op 12 juli 2013) - Kasper Zoet (afgestudeerd op 13 juli 2012) Stedenbouw: 2 recent afgestudeerden: - Sander Westerhout (afgestudeerd op 04 juli 2013) - Suet Chan (afgestudeerd op 26 augustus 2013) Architectuur: 1 alumnus: - Henk Jan Imhoff (afgestudeerd op 14 oktober 2011) Stedenbouw: 1 alumnus: - Frank Maas (afgestudeerd op 20 juni 2011)</p>
13.45 - 14.30	Inhoud, toetsing & afstuderen	<p>Examinatoren: Architectuur: 1 mentor + 1 voorzitter: - Serge Schoemaker (ir. TUD, architect/eigenaar Serge Schoemaker Architects, afstudeermentor Eef Jan Boon, Pieter Waijer en Ronald van der Wel, extern deskundige in de afstudeercommissie van Martijn van Voorden en Gabriela Kopáçiková) - Robert von der Nahmer (voorz.) Stedenbouw: 1 mentor + 1 voorzitter: - Matthijs Bouw (ir. TUD, architect/directeur One Architecture, afstudeermentor Suet Chan en Floris Schiferli) - Margit Schuster (voorz.) Architectuur: 1 externe begeleider: - Helena Casanova (dipl. Escuela Técnica Superior de Arquitectura Madrid, architect/partner casanova + hernandez architects, extern deskundige in de afstudeercommissies van Harm Janssen en Eef-Jan Boon en afstudeermentor van Martijn van Voorden) Stedenbouw: 1 externe begeleider: - Dirk van Peijpe (dipl. RAvB, stedenbouwkundige/partner De Urbanisten, extern deskundige Sander Westerhout)</p>
14.45 - 15.30	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: borging	<p>Examencommissie: - Robert von der Nahmer (voorzitter) Opleidingscommissie: - Ernie Mellegers [voorzitter], - Arthur Meerloo (BBE HH) Beroepenveldcommissie: - Martin Aarts (ir. TUD, architect, Strategisch Adviseur Ruimtelijke Ordening, Stadsontwikkeling Rotterdam)</p>

15.30 - 16.30	Beoordelingsoverleg	Panel
16.30 - 17.00	Laatste gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling bevindingen	Opleidingsmanagement, mogelijk aangevuld met enkele geïnteresseerde

Bijlage 6: Bestudeerde documenten

**Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst**

Overzicht materiaal t.b.v. **visitatie 08 & 09 mei 2014** (zie ook www.ravb.nl)

- 1. Overzicht materiaal**
 - 1.1 IGO_RAvB_Overzicht materiaal *visitatie 08, 09 mei 2014 (portal)*
- 2. Kritische Reflectie (portal)**
 - 2.1 IGO_RAvB_Kritische Reflectie tekst
 - 2.2 IGO_RAvB_Kritische Reflectie beeld
- 3. Administratieve gegevens**
 - 3.1 IGO_RAvB_Administratieve gegevens *(portal)*
- 4. Eindkwalificaties & Beroepskwalificaties**
 - 4.1 IGO_RAvB_Eindkwalificaties & Beroepskwalificaties *(portal)*
- 5. Curriculumoverzicht opleiding architectuur**
 - 5.1 IGO_RAvB_Curriculumoverzicht MArch *(portal)*
- 6. Curriculumoverzicht opleiding MURb**
 - 6.1 IGO_RAvB_Curriculumoverzicht MURb *(portal)*
- 7. Structuur opleidingen en systeem van toetsing**
 - 7.1 IGO_RAvB_Structuur opleidingen en systeem van toetsing *(portal)*
- 8. Standaard 1**
 - 8.1 IGO_RAvB_Eind- & beroepskwalificaties 2013-2014 *(portal)*
(Overzicht Wet op de architectentitel, Nadere Regeling, Europese Notificatie, Schema opbouw kwalificatiesysteem, Eindkwalificaties, Dublin descriptor, Beroepskwalificaties, Beoordelingscriteria & indicatoren voor het niveau van de beroepskwalificaties, Structuur opleidingen en systeem van toetsing)
- 9. Standaard 2**
 - 9.1 IGO_RAvB Hogeschoolgids Bekostigde Masters IGO 2013-2014 *(portal)*
(Hoofdstuk 10 is opleidingspecifiek en omvat de Onderwijs- & examenregeling 2013-2014 incl. :)

- de curriculumoverzichten architectuur (blz. 045) en stedenbouw (046) en
 - de curriculumschema's architectuur (blz. 076) en stedenbouw (blz. 77) waarin de opbouw van de studiejaren en het aantal studiepunten (ECTS) is aangegeven.
- De hoofdstukken 1 t/m 9 en 12 zijn algemeen van aard. Hoofdstuk 11 is niet van toepassing.)*

- 9.2 IGO_RAvB_Doelstellingen opleidingen 2013-2016 *(ter inzage)*
- 9.3 IGO_RAvB_Onderwijsbeleid 2013-2016 *(ter inzage)*
- 9.4 IGO_RAvB Toetsbeleid 2013-2016 *(ter inzage)*
- 9.5 Verslagen commissies *(ter inzage)*
- 9.6 Moduleomschrijvingen ateliers *(portal)*
 - 9.6.1 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.1 Tektoniek_Nagelhuis 1314
 - 9.6.2 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.3 Sun Lab 1314
 - 9.6.3 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.4 Rehab 1314
 - 9.6.4 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.5 The Inner 1314
 - 9.6.5 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.6 MetabolismeFoodHub 1314
 - 9.6.6 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.1 Atlas van Delft 1314
 - 9.6.7 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 1.2 Grootstedelijk Huis 1314
 - 9.6.8 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.3 De School 1314
 - 9.6.9 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.4 Metropolitan Collective Housing 1314
 - 9.6.10 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.5 Streetwise Berlin 1314
 - 9.6.11 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.6 regioRandstad Utopia 1314
 - 9.6.12 IGO_RAvB_Moduleomschrijving 2.2 buurtIntens Brussel 1314
- 9.7 Moduleomschrijvingen colleges *(portal)*
 - 9.7.1 IGO_RAvB_Moduleomschr. Architectuur- & Stedenbouwgeschiedenis 1314
 - 9.7.2 IGO_RAvB_Moduleomschr. Design & Culture 1314
 - 9.7.3 IGO_RAvB_Moduleomschr. Ruimtelijke Ordening 1314
 - 9.7.4 IGO_RAvB_Moduleomschr. Gebouweconomie & Projectaanpak 1314
 - 9.7.5 IGO_RAvB_Moduleomschr. Contemporary European Designs & Strategies 1314
 - 9.7.6 IGO_RAvB_Moduleomschr. History of Architecture 1314
 - 9.7.7 IGO_RAvB_Moduleomschr. Planeconomie 1314
 - 9.7.8 IGO_RAvB_Moduleomschr. Typologie & Morfologie 1314
 - 9.7.9 IGO_RAvB_Moduleomschr. Research by Design 1314
 - 9.7.10 IGO_RAvB_Moduleomschr. Architectuurtheorie 1314
 - 9.7.11 IGO_RAvB_Moduleomschr. Stedenbouwgeschiedenis 1314
- 9.8 Moduleomschrijvingen laboratoria *(portal)*
 - 9.8.1 IGO_RAvB_Moduleomschr. Materiaal & ruimte 1314
 - 9.8.2 IGO_RAvB_Moduleomschr. Typologisch onderzoek 1314
 - 9.8.3 IGO_RAvB_Moduleomschr. Kijken & noteren 1314
 - 9.8.4 IGO_RAvB_Moduleomschr. Idee Noterend Tekenen 1314
 - 9.8.5 IGO_RAvB_Moduleomschr. Ontwerpproces 1314

- 9.8.6 IGO_RAvB_Moduleomschr. Schetsen 1314
- 9.8.7 IGO_RAvB_Moduleomschr. Model-making 1314
- 9.8.8 IGO_RAvB_Moduleomschr. Argumenteren & Schrijven 1314
- 9.8.9 IGO_RAvB_Moduleomschr. Zelfmanagement 1314
- 9.8.10 IGO_RAvB_Moduleomschr. Ontwerpanalyse 1314
- 9.8.11 IGO_RAvB_Moduleomschr. Urban Fieldwork 1314
- 9.8.12 IGO_RAvB_Moduleomschr. Ontwerpend Onderzoek 131
- 9.8.13 IGO_RAvB_Moduleomschr. Fotografisch 1314
- 9.8.14 IGO_RAvB_Moduleomschr. Portfolio 1314

9.9 Moduleomschrijving Winterworkshop (*portal*)

- 9.9.1 IGO_RAvB_Moduleomschr. Winterworkshop 1314

9.10 Overzicht docenten regulier onderwijs en mentoren afstuderen

- 9.10.1 IGO_RAvB_Overzicht docenten regulier onderwijs 2012-2013, 2013-2014 (*portal*)

- 9.10.2 IGO_RAvB_Overzicht afstudeermentoren na 01-01-2012 (*portal*)

10. Standaard 3

10.1 Toetsen & beoordelen

- 10.1.1 IGO_RAvB Toets- & examenplan 2013-2016 (*portal*)

10.2 Handleidingen

- 10.2.1 IGO_RAvB Handleiding praktijkdeel 2013-2014 (*portal*)

- 10.2.2 IGO_RAvB Schrijfwijzer verslag studie & praktijk 2013-2014 (*portal*)

- 10.2.3 IGO_RAvB Informatie over (de procedure van) het afstuderen 2013-2014 (*portal*)

10.3 Tien afstudeerwerken opleiding architectuur (MArch) (*portal*)

10.4 Negen afstudeerwerken opleiding stedenbouw (MUrb) (*portal*)

10.5 Selectie materiaal regulier onderwijs (*ter inzage*)

10.6 Selectie materiaal praktijkdeel (*ter inzage*)

10.7 Resultaten evaluaties & tevredenheidsonderzoek (*ter inzage*)

Bijlage 7: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

MArch:

1. 0777782
2. 0779377
3. 0788667
4. 0532094
5. 0802535
6. 0759866
7. 0802738
8. 0548757
9. 0814258
10. 0754878

MUrb:

1. 0832382
2. 0777784
3. 0800326
4. 0823922
5. 0777994
6. 0788585
7. 0792089
8. 0777786
9. 0816019
10. 0801324

Bijlage 8: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

Cluster Masters Architectuur & Stedenbouw

Instelling: Hogeschool Rotterdam

Visitatiedatum: 8 en 9 mei 2014

Ondergetekende: ... *Chris van Langen*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: ... *Directeur Rotterdamse Academie van Bouwkunst*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Chris van Langen', written over a horizontal line.

Datum:

7 april 2014

